

Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity

katedra anglistiky

České Budějovice 2006

Diplomová práce

REDUPLIKATIVNÍ SLOŽENINY V SOUČASNÉ ANGLIČTINĚ

KATEŘINA KLÍMOVÁ

Vedoucí práce: PhDr. Marie Ernestová

Knihovna JU - PF

3115172705

ANOTACE

Reduplikativní složeniny v současné angličtině

Cílem práce je výzkum zvláštních složených výrazů, v nichž jsou oba komponenty shodné nebo jen málo odlišné (goody-goody, teeny-weeny, chit-chat). Práce vychází z pojmů reduplikace, rým, ablaut, zvukomalba a zvukový symbolismus. Předmětem zkoumání jsou strukturní elementy složenin, jejich motivace a expresivita, dále významová pole a funkční styly, ve kterých se reduplikativní složeniny vyskytují.

K práci je připojen slovníček všech nasbíraných výrazů.

ANNOTATION

Reduplicative compounds in present-day English

The thesis aims to research unusual combinations which are composed of two completely identical or slightly different units (goody-goody, teeny-weeny, chit-chat). The key terms are *reduplication*, *rhyme*, *ablaut*, *onomatopoeia*, and *sound symbolism*. The analysis focuses on structural elements of the compounds, their motivation and expressivity, semantic fields in which they occur and functional language styles to which reduplicative compounds belong. A dictionary of the examples that have been collected is included together with the explanation of their meaning.

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně, pouze s pomocí vedoucí této diplomové práce, literatury a internetových stránek níže uvedených.

Kateřina Klímová

Obsah

Úvod.....	5
I. Reduplikativní složeniny.....	7
1.1 Složenina a pseudo-složenina.....	7
1.2 Morfém a pseudo-morfém.....	9
II. Reduplikace, rým a ablaut.....	12
2.1 Reduplikace.....	12
2.2 Rým.....	13
2.3 Ablaut.....	13
III. Zvukomalba.....	15
IV. Klasifikace reduplikativních složenin.....	20
4.1 Prosté reduplikativní složeniny.....	20
4.1.1 Značková slova.....	23
4.2 Ablautové reduplikativní složeniny.....	24
4.3 Rýmové složeniny.....	28
4.4 Tříčlenné složeniny.....	32
4.5 Složeniny s konektorem.....	32
V. Reduplikativní složeniny ve funkčních stylech.....	33
5.1 Prostě sdělovací styl.....	33
5.1.1 Slang.....	33
5.1.2 Dětská mluva.....	35
5.1.3 Hry.....	36
5.1.4 Publicistický styl.....	36
VI. Frekvence výskytu jednotlivých typů reduplikativních složenin v současné angličtině.....	39
VII. Shm- reduplikace.....	41
VIII. Závěr.....	42
Summary.....	47
Seznam literatury a internetových stránek.....	50
Příloha- slovník výrazů.....	52

Úvod

Tzv. reduplikativní složeniny tvoří velice zvláštní skupinu složenin, které se vymykají obecným kritériím a definicím. V první kapitole se podíváme na jednotlivá hlediska definující složeninu a pokusíme se zjistit, v čem se reduplikativní složeniny odlišují od ostatních složenin a zda je vůbec možné považovat tato neobvyklá spojení za složeniny.

Rozdíly mezi tzv. reduplikativními a ostatními složeninami budou pravděpodobně nejvýraznější u kritéria morfologického a sémantického. Reduplikativní složeniny se totiž očividně liší od ostatních složenin zejména svou morfologickou a fonemickou strukturou. Srovnajme např. složeniny *blackboard*, *classroom*, *steamboat* a reduplikativní složeniny *tick-tick*, *mish-mash* a *humpty-dumpty*. Již na první pohled si všimneme, že první skupina složenin se skládá z morfémů či slov nijak zvláštních a v jazyce používaných i izolovaně tj. mimo složeninu. Naopak složeniny z druhé skupiny nás zaujmou svou neobvyklou strukturou a komponenty. Blíže budeme tyto komponenty zkoumat v dalších kapitolách, pokusíme se zjistit o jaké morfémy se jedná či zda je vůbec možné tyto zvláštní komponenty nazývat morfémy.

Zatímco složeniny první skupiny se skládají ze dvou různých komponentů, složeniny druhé skupiny se skládají ze dvou naprosto stejných nebo jen částečně odlišných komponentů. Toto opakování se nazývá reduplikace a odtud plyne název těchto neobvyklých složenin. Pojmem reduplikace se budeme zabývat v dalších kapitolách.

V rámci reduplikativních složenin budeme dále rozlišovat tři podskupiny. První podskupinu budou tvořit složeniny fungující na bázi prosté reduplikace, např. *tick-tick*, druhou podskupinou budou složeniny se změnou samohlásky, např. *mish-mash* a do třetí podskupiny budou náležet složeniny rýmové, např. *humpty-dumpty*. Reduplikace, ablaut a rým tvoří základy, na kterých tzv. reduplikativní složeniny fungují. Pomocí těchto pojmů budou definovány jednotlivé podskupiny reduplikativních složenin.

Předmětem našeho zkoumání bude také fonemická struktura reduplikativních složenin. Velké množství těchto složenin se totiž skládá ze zvukomalebných a

expresivních slov, která imitují přírodní zvuky nebo zvláštní symbolikou vyjadřují naše pocity. Ze sebraného množství složenin je patrné, že frekvence výskytu jednotlivých hlásek v reduplikativních složeninách je různá. Např. hlásky „h“, „d“ a „f“ mají větší frekvenci výskytu než hlásky ostatní. Zvukomalbě a expresivitě věnujeme jednu z kapitol.

S neobvyklými strukturními komponenty bude jistě souviset i významová stránka složenin. Pokusíme se určit, do jakých významových polí reduplikativní složeniny patří.

Jelikož se velká část složenin skládá z expresivních fonémů (tj. zvuků řeči evokujících různé emoce), budou tyto složeniny často citově zabarvené, ať už kladně či záporně. Citový náboj mohou vyjadřovat i různé přípony, o kterých se zmíníme v jedné z následujících kapitol.

Dále budeme zkoumat, do jakých jazykových rovin a stylů reduplikativní složeniny patří. Již svou strukturou tyto složeniny implikují, že se nejspíše bude jednat o roviny nespisovného jazyka, slang a dětskou mluvu. Reduplikativní složeniny budou mít bezpochyby své místo nejen v prostě-sdělovacím, ale i v publicistickém stylu, jelikož jsou krátké, výstižné a snadnou zaujmou čtenáře. Najdeme je jistě také v uměleckém stylu, zejména v říkankách, písničkách a dětské poezii obecně.

Na závěr se krátce podíváme na tzv. shm- reduplikaci a pokusíme se alespoň stručně načrtnout její problematiku.

Významnou součástí práce bude slovník všech nasbíraných výrazů. Pokusíme se ke každému anglickému výrazu přiřadit český ekvivalent nebo alespoň podat vysvětlení významu. Jelikož velká část složenin pravděpodobně nebude v běžných slovnících, budeme muset při určování významů použít nejrozličnější zdroje na internetu (internetové slangové slovníky, internetové encyklopedie, běžné webové stránky apod.).

I. Reduplikativní složeniny

1.1. Složenina a pseudo-složenina

Abychom zjistili, zda se v případě reduplikativních (reduplikace viz kapitola Reduplikativní složeniny a reduplikace) složenin skutečně jedná o složeniny, bude nutné si v počátcích našeho zkoumání stanovit kritéria složeniny. Kromě hlediska grafického a sémantického se uplatňuje také hledisko fonologické, morfologické a syntaktické, přičemž všechna tato hlediska bývají často nespolehlivá. Jelikož uplatňovat jednotlivá kritéria odděleně se pro určování složeniny jeví jako nedostačující, bude nezbytné různá hlediska kombinovat. Za složeninu tedy budeme považovat to pojmenování, které odpovídá alespoň třem z výše uvedených kritérií.

Budeme se zabývat zejména hlediskem grafickým, sémantickým a morfologickým. Podívejme se na jednotlivá kritéria a pokusme se podle těchto kritérií zjistit, zda se v případě reduplikativních složenin skutečně jedná o složeniny.

1. Hledisko grafické – podle tohoto kritéria se složenina vyznačuje jednotou grafické formy, tj. jednotlivé jednotky se píší dohromady jako jedno slovo nebo jsou odděleny pomlčkou. Tak je tomu i u velkého množství reduplikativních složenin. Např. *bumbum*, *hush-hush*, *bling-bling*, *doodoo*, *goody-goody*, *chowchow*, *quack-quack*, *nitty-gritty*, *arsy-versy*, *bowwow*, *cagmag*, *dee-bee*, *fuzzy-wuzzy*, *hirdie-girdie*, *killer-diller*, *pokemoke*, *ragbag*, *roly-poly*, *tagrag*, *willy-nilly*, *chiff-chaff*, *knickknack*, *riffraff*, *swish-swash*, *chit-chat*. Podle tohoto hlediska lze většinu reduplikativních složenin považovat za pravé složeniny.

2. Hledisko sémantické – složenina tvoří jednotku, která má jako celek svůj specifický význam lišící se od významů jednotlivých složek. Např. *quack-quack* s významem „žába“, *humdrum* s významem „monotónní“, *ragtag* s významem „chátra, sebranka“, *boo-boo* s významem „trapas, omyl“, *go-go* s významem „ziskový, úspěšný“, *bigwig* s významem „velké zvíře (o člověku), pohlavár“, *brace-face* s významem „ten, kdo nosí rovnátka“, *gabby cabby* s významem „newyorský řidič taxíku nabízející vyhlídkové okružní jízdy“, *hot pot*

s významem „směs dušeného masa a zeleniny“, *legal eagle* s významem „slavný právník“, *peepie-creepie* s významem „přenosná televizní kamera“, *win-win* s významem „výhodný pro obě strany“.

Zde je nutné zmínit se o dosti velkém počtu reduplikativních složenin, které se skládají ze zvláštních, neobvyklých elementů, tzv. pseudo-morfémů. (Kritéria morfému a pseudo-morfému viz kapitola Morfémy a pseudo-morfémy). Zatímco ostatní složeniny se skládají alespoň z jednoho reálného, pravého morfému, který odkazuje k nějakému denotátu, pseudo-morfém k žádnému denotátu neodkazuje, spojuje se však s jiným morfémem (často pseudo-morfémem) a teprve tato složenina má potom svůj specifický význam. Většinou se jedná o tzv. rýmové kombinace čili reduplikativní složeniny založené na principu rýmu. Např. *hootchie-kootchie* s významem „nemravný tanec“, *popsy-wopsy* s významem „malá holčička“, *argy bargy* s významem „handrkovat se“, *cagmag* s významem „špatné jídlo, šlichta“, *hirdum dirdum* s významem „povyk, randál“, *hubba jubba* s významem „tukový polštář“, *humbus mcjumbus* s významem „skvělý, bomba“, *namby-pamby* s významem „mazánek, ňouma“, *todger dodger* s významem „lesba“, *floo-floo* s významem „pták letící pozpátku, flibberty-gibberty s významem „lehkovážný“, *harum-scarum* ve významu „ztřeštěnec“, *heebies-jeebies* s významem „strach, tréma“, *hoddle poddle* s významem „jdi pryč, vypadni“. Existují ale také prosté reduplikativní složeniny založené na opakování pseudo-morfému, např. *bling-bling* s významem „zazobaný“.

Již u tohoto kritéria tedy narážíme na jistá specifika reduplikativních složenin, konkrétně na zvláštnosti týkající se významu, kdy jednotlivé elementy reduplikativních složenin nemusí odkazovat k denotátu, tudíž nemají samy o sobě žádný význam, zatímco elementy pravých složenin ve většině případů k denotátu odkazují a lze tedy podle jednotlivých složek odhadnout význam složeniny. Někdy lze význam odvodit snadno, např. *classroom* = *class* + *room* (třída + místnost) čili místnost určené pro třídu, třída. Jindy se význam složeniny nekryje s významy jednotlivých složek, např. *blackbird* = *black* + *bird* (černý + pták) s významem „kos“.

Rozdíl tedy spočívá v tom, že pravé složeniny se skládají z pravých morfémů čili komponentů majících svůj význam, který se více či méně kryje s významem složeniny, kdežto velké množství reduplikativních složenin se skládá ze

zvláštních komponentů, tzv. nereálných morfémů, které samy o sobě význam nemají.

3. Hledisko morfologické – podle tohoto kritéria je složenina jedno slovo skládající se ze dvou či více morfémů; slovních kořenů, přičemž mezi těmito kořeny je vztah determinace. Marchand uvádí: *The coining of new words proceeds by way of combining linguistic elements on the basis of a determinant/determinatum relationship is called syntagma. When two or more words are combined into a morphological unit on the basis just stated, we speak of a compound* (1969, str. 11).

Například u složeniny *steamboat* je „steam“ určující a „boat“ je určované. Jedná se tedy o spojení dvou slovních kořenů na základě syntaktického vztahu determinace. V případě reduplikativních složenin se však nejedná o vztah determinace, ať už se tyto složeniny skládají z reálných morfémů, např. *sing-song, goody-goody, boo-boo, buddy-buddy, clever-clever, chop-chop, so-so, tap-tap, train-train, win-win clitter-clatter, dilly-dally, mingle-mangle, riff-raff, local yocal, razzle-dazzle* nebo pseudo – morfémů, např. *boogie – woogie, choo-choo, cagmag, eeny-meeny, harum-scarum, hebbies-jeebies, hickety pickety, hirdum-dirdum, hirdie-gidie, hocus-pocus, hoddle poddle, hoi-polloi, humbus mcjumbus, jiggery pokery, namby-pamby, hogan-mogan, ricki ticki*. Tyto složeniny fungují na jiné bázi a tou je reduplikace, rým a ablaut.

Je tedy zřejmé, že reduplikativní složeniny se značně vymykají obecně přijímaným kritériím a je třeba je považovat nikoli za pravé složeniny, nýbrž za nepravé složeniny nebo-li tzv. pseudo-složeniny.

1.2 Morfém a pseudo – morfém

V předchozí kapitole jsme došli k závěru, že mnoho reduplikativních složenin se skládá z nereálných morfémů čili tzv. pseudo-morfémů. Vysvětleme si nyní pojem pseudo-morfém, a to ve srovnání s pojmem reálný morfém. Reálný morfém je nejmenší nesamostatná jednotka jazyka, která má nějaký význam (gramatický nebo lexikální). Reálný morfém může mít podobu kořenu, přípony či předpony a koncovky. Morfémem může být i jedno slovo (tzv. slovo

kořenné). Všechny druhy morfémů reálně existují v jazykovém systému, jsou nám k dispozici a my je podle určitých pravidel daného jazyka spojujeme ve vyšší jednotky. Avšak pseudo-morfém existuje pouze a jenom v rámci reduplikativní složeniny (většinou se jedná o rýmovou, popř. ablautovou kombinaci), neexistuje tedy vně tuto složeninu čili neexistuje reálně v jazykovém systému tak jako reálný morfém.

Složenina se tedy skládá minimálně ze dvou morfémů, přičemž se většinou jedná o dva kořeny (slova), které mohou být popřípadě rozšířeny o příponu. Reduplikativní složeniny mohou být jednak kombinací dvou reálných morfémů, jednoho reálného morfému a jednoho pseudo-morfému anebo spojením dvou pseudo-morfémů.

Složeniny skládající se z reálných morfémů jako např. *clever-clever*, *never-never sing-song*, *goody-goody*, *boo-boo*, *buddy-buddy*, *so-so*, *train-train*, *win-win*, *squeeze cheese*, *legal eagle*, *hasty tasty*, *brace-face*, *brain drain*, *airy fairy* jsou vlastně tvořeny dvěma slovy čili znaky. Tato slova jako znaky mají svou formu a obsah, přičemž zde neexistuje žádná souvislost mezi formou a obsahem. Další skupinou jsou složeniny tvořené dvěma zvukomalebnými nebo expresivními výrazy, např. *chop-chop*, *clop-clop*, *whack shack*, *tick-tick*, *tap-tap*, *fiddle-faddle*, *bibble-babble*, *clitter-clatter*, *dingle-dangle*, *jingle-jangle*, *swish-swash*, *flip-flop*, *nid-nod*, *shinky-shonky*. Tyto výrazy obsahují zvukomalebné morfémy, které Marchand nazývá symboly. Jsou to slova foneticky motivovaná a existuje zde jistá souvislost mezi formou a obsahem. (O expresivitě a zvukovém symbolismu více v kapitole Zvukomalba).

Existuje ale také početná skupina reduplikativních složenin, zejména rýmových, které jsou tvořeny spojením reálného morfému a pseudo-morfému. Reálný morfém pak tvoří základ složeniny a druhý komponent (pseudo-morfém) je pak jeho variací, přičemž reálný morfém může stát na prvním nebo druhém místě v rámci složeniny, např. *okay-dokey*, *super-duper*, *fuddy-duddy*, *fuzzy-wuzzy*, *fuzzy-guzzy*, *hanky-panky*, *helter-skelter*, *hodge-podge*, *hojo mojo*, *holus-bolus*, *honky-tonky*, *hubble-bubble*, *miminy piminy*, *pell-mell*, *topsy-turvy*, *whing-ding*. Ablautové reduplikativní složeniny mohou mít základ jak v reálném morfému tak pseudo-morfému. První morfém je pak se změnou samohlásky opakován a tvoří druhý komponent složeniny. Např. *dilly-dally*, *shilly-shally*, *ticktock*, *pingpong*.

Zejména rýmové složeniny se pak mohou skládat ze dvou pseudo-morfémů. Marchand popisuje pseudo-morfémy jako *fanciful, meaningless sound clusters* (1969, str. 432), např. *arsy-versy, harum-scarum, hurdy-gurdy*. Může-li mít reálný morfém podobu znaku nebo zvukomalebného (expresivního) slova, pak pseudo-morfém není ani znakem ani onomatopoickým (expresivním) slovem. Jedná se vlastně o jakýsi shluk hlásek, který není nijak motivován, nemá sám o sobě žádný význam a neexistuje v jazyce izolovaně, ale pouze ve spojení s reálným morfémem či dalším pseudo-morfémem v rámci složeniny. Teprve potom získávají dva pseudo-morfémy jako celek nějaký význam, např. *tootsie-wootsie* s významem „miláček“, *hootchie-kootchie* s významem „druh tance“, *harum-scarum* s významem „ztřeštěný“.

II. Reduplikace, rým a ablaut

V předchozí kapitole jsme konstatovali, že reduplikativní složeniny fungují na základě reduplikace, rýmu a ablatu. Pojďme se nyní na tyto pojmy podívat blíže.

2.1. Reduplikace

Pod pojmem reduplikace chápeme zdvojení, zmnožení, opakování. Např. *pretty-pretty*, *mum-mum*, *clump-clump*, *tip-top*, *lardy-dardy*. Z těchto příkladů vidíme, že zdvojování se objevuje u rozdílných slov a má různou povahu. Jednak se zdvojují slova značková (*pretty-pretty*), jednak slova onomatopoická (*clump-clump*). Můžeme si také všimnout, že jednotlivé složeniny patří do různých jazykových rovin; *pretty-pretty* bychom zařadili do oblasti slangu mluvy dospělých, zatímco *mum-mum* do sféry dětské mluvy. Zdvojování může mít různou podobu, v případě *clump-clump* jde o prostou reduplikaci, kdežto u složeniny *tip-top* jde o reduplikaci se změnou samohlásky, tento jev se nazývá ablaut čili střídání vokálů v základu slova. Složenina *lardy-dardy* se vyznačuje reduplikací se změnou počátečního konsonantu, ale mnohem podstatnějším rysem této složeniny je její fungování na základě rýmu, kdy dochází k opakování části pseudomorfému, v tomto případě části *-ardy*.

Vyvstává samozřejmě otázka, k čemu toto zdvojování slouží. Jak uvidíme později, záleží na typu složeniny; reduplikace více či méně obměňuje význam slova, zdůrazňuje některé jeho rysy, nově pojmenovává či slouží jako prostředek k vyjádření hravosti a nevážnosti.

Pojem reduplikativní složeniny tedy zahrnuje značně pestrou škálu složenin a my se v dalších kapitolách pokusíme o jejich klasifikaci, přičemž si budeme všímat:

1. z jakých komponentů se reduplikativní složeniny skládají
2. na jaké bázi tyto složeniny fungují
3. jaký mají složeniny význam
4. do jaké jazykové či stylistické oblasti tyto složeniny patří

2.2. Rým

Velký počet reduplikativních složenin funguje na bázi rýmu. Např. *hobnob*, *hocus-pocus*, *mumbo-jumbo*, *tootsie-wootsie*. Přestože se tyto složeniny dále vyznačují změnou počátečních konsonantů u jednotlivých komponentů, zdá se, že právě rým je jejich základem. Nazýváme je tedy rýmové kombinace či složeniny. Marchand konstatuje: *Rime is obviously the basic factor in these combinations, and to speak of „repetition with change of initial consonants“ (Jespersen and Koziol) is to miss the point. Admittedly, the choice of the initial consonants is not arbitrary, but the characteristic mark of this type of twin words is that they rime* (1969, str. 432).

O rýmových kombinacích nemluví Stephen Ullman (viz kapitola Ablaut).

Rým je prostředkem k uchování soudržnosti složeniny, napomáhá jejímu zapamatování a zároveň implikuje jakousi hravost. Právě pro tuto svou hravost či rozvernost se rýmové složeniny často vyskytují v dětské mluvě a hrách. Více viz kapitola Rýmové kombinace. S rýmem se také setkáme při rýmovém odvozování (viz kapitola Zvukomalba).

2.3. Ablaut

Další početnou skupinou reduplikativních složenin jsou kombinace založené na ablautu čili na střídání vokálů v základu slova. Např. *mingle-mangle*, *wishy-washy*. Toto střídání samohlásek se někdy nazývá apophonie.

Stephen Ullman mluví o onomatopoických modelech fungujících na základě samohláskové alternace, např. *snip-snap*, *flip-flap-flop*. Na podobném principu jsou založena reduplikativní slova a fráze jako např. *riff-raff*, *tit for tat*. Ullman uvádí: *Vowel antipohon plays an important part in purely imitative and interjectional forms which are on the fringes of organized language: tick-tock, click-clack, pit-a-pat, ding-dong* a zároveň poznamenává: *Such vowel alternations are strangely reminiscent of the so-called „ablaut“ forms in verbs (sing – sang – sung), and of pronominal or adverbial pairs expressing proximity versus remoteness: these – those* (1962, str. 84). Mluví nejen o samohláskových alternacích, ale také o alternacích počátečních konsonantů, např. *higgledy-*

piggledy, roly-poly. Nepovažuje tedy tyto složeniny za rýmové kombinace, čímž se jeho pojetí liší od Marchandova.

Existuje několik vzorců podle kterých vokály alternují: $i \rightarrow \text{æ}$, např. *flimflam*, $i \rightarrow o$, např. *clip-clop*, $\text{æ} \rightarrow i$, např. *chatter-chitter*, $i \rightarrow a$, např. *skimble-skumble*, $i \rightarrow o$:, např. *seesaw*. Na rozdíl od rýmových složenin má většina ablautových složenin v základu reálný morfém, který se podle určitého vzorce obměňuje a pravděpodobně z tohoto důvodu se ablautové složeniny nejeví tak žertovné a hravé jako rýmové složeniny. Více viz kapitola Ablautové kombinace.

III. Zvukomalba

Jak už jsme naznačili v předchozích kapitolách, reduplikace se týká nejen slov značkových tedy nemotivovaných, ale především slov onomatopoických nebo-li zvukomalebných. Z těchto slov se pak mohou skládat jak prosté reduplikativní složeniny, např. *clip-clip*, *tap-tap*, tak ablautové složeniny, např. *drizzle-drazzle*, *pitpat* i rýmové složeniny, např. *hum-drum*, *razzle-dazzle*.

V této kapitole se budeme zvukomalbou zabývat, pokusíme se zjistit, v čem spočívá její podstata a princip a uvedeme různé náhledy na tuto záležitost. Bude nás zajímat jak jsou zvukomalebná slova motivována, které fonémy se nejčastěji využívají při utváření onomatopoií a jakou mají obraznou hodnotu.

Podívejme se nyní, jak problematiku zvukomalby vidí Marchand (1969, str. 397-426). Ten používá nadřazený termín zvukový symbolismus a rozlišuje jeho dva typy: jednak *přímou imitaci* (Direct Imitation), která je založena na imitování dojmů, které člověk přijímá skrze své smysly a *epresivní symbolismus* (Expressive Symbolism), což je využití zvuků řeči k vyjádření pocitů. Zvukomalebné a expresivní morfémy (ty se mohou skládat z jednoho či více fonémů) Marchand nazývá symboly.

Marchand rozvíjí tezi, že zvuky řeči jsou často citově expresivní, tak např. fonémy /f/, /p/ a popř. /b/ evokují posměch, nespokojenost, znechucení jako např. v expresivních výrazech *pah*, *puh*, *pooh*, *fiddle-faddle*. Pouze některé hlásky fungují jako emocionálně expresivní symboly. Např. hlásky /k/, /g/ a /d/ se v tomto případě neuplatňují.

Co se přímé imitace týče, imitujeme pomocí řeči především zvuky, šumy a pohyby. U slov označujících zvuk vysvětluje Marchand princip imitace, který se týká počátečních konsonantů takto: hláska /b/ nebo /p/ spočívá v tom, že dojde k explozi vzduchu rychlým oddělením rtů, a proto je přirozené, že hlásky /b/ a /p/ vyjadřují to, co naše ucho slyší ve vnějším světě jako explozi, výbuch zvuku. Např. *bumbum*, *puff-puff*.

Také upozorňuje na fakt, že princip imitace bývá často vykládán chybně. Onomatopoeia není přesnou reprodukcí zvuku. Jelikož každý jazyk má svůj

vlastní fonologický repertoár, své fonémy a jejich kombinace, je struktura zvukomalebných slov determinována právě systémem daného jazyka.

Marchand rozlišuje počáteční symboly a koncové symboly. Uvedeme zde nyní několik počátečních symbolů označujících zvuk, které se ve zvukomalebných slovech a následně v reduplikativních složeninách často vyskytují:

/p/ - imituje prudké, výbušné, hlasité zvuky. Např. *ping-ping, pom-pom, pit-a-pat*.

/b/ - jako znělý protějšek „p“ také imituje hlasité zvuky. Např. *bow-wow, bumbum*

/d/ - vyskytuje se ve slovech, která pojmenovávají úder či tupou, tlumenou ránu. Např. *dabble-dibble, ding-dong*.

/t/ - jako variantu „d“ jej najdeme ve slovech označujících zvuk rychlého a pronikavého úderu. Např. *tick-tack, tittle-tattle, tum-tum*.

/h/ - označuje zvuky, často se jedná o výkřiky či protesty. Např. *hee-haw, hush-hush*. Tento symbol najdeme zejména u rýmových kombinací, ale pouze u prvního komponentu: *hum-drum, hubble-bubble*.

/r/ - tento symbol je spojen s vyjadřováním hlasitého, hlasitě kmitavého zvuku. Např. *rat-tat, rub – a- dub, razzle-dazzle*.

/tw/ - jako počáteční symbol se vyskytuje u slov označujících tišší zvuky nebo drobné točivé pohyby. Např. *twingle-twangle, twittle-twattle*.

/kl/ - je častý symbol u slov označujících zvuk. Např. *clunk-clunk, klik-klik, clink-clink*.

Dále Marchand uvádí koncové symboly.

/p/, /t/, /k/ - na konci monosylabického slova a po krátkém vokálu vyjadřuje rychlý, náhlý zvuk nebo pohyb. Např. *knock, pop, flap, nip, clack, crack*

/b/, /d/, /g/ - jsou fonetické a také sémantické protějšky předchozích hlásek, vyjadřují tlumené, tupé zvuky a pomalé a táhlé pohyby. Např. *dab, tug, pad, dod*

/m/, /n/ - nachází-li se tento symbol na konci nebo uprostřed slova, vyjadřuje plynulý vibrující, chvějící se zvuk, např. *thunder, hum, rumble, tingle, claud, ding*

/r/ - též vyjadřuje neustálý vibrující zvuk, např. *snore, purr, chirr*

/l/ - symbolizuje trvání a často tvoří sufix – le, např. *trill, yodel, chir*

/z/ - imituje zvuky s nízkým tónem a vysokou frekvencí kmitu, např. *wheeze, drizzle, fuzz, sizzle*

/š/ - v koncové pozici po krátkém vokálu imituje silný zvuk prudce proudícího vzduchu nebo tryskající vody, prudké pohyby doprovázené silným proudem vzduchu, např. *flush, dash, smash, crash*

Koncové symboly se uplatňují také při rýmové derivaci: *Words may be derived from others as their riming counterparts, distinguished from them by the initial only* (1969, str. 419).

Uvedeme zde několik frekventovaných koncových symbolů vyskytujících se v ablautových a rýmových složeninách:

-abble: *gibble-gabble* ve významu nesmyslné žvanění, blábolení, *bibble-babble* ve významu plané řeči

-addle: *fiddle-faddle* ve významu drby, klábosení

-aggle: *higgle-haggle* ve významu handrkování

-amble: vyjadřuje vratký, váhavý, nejistý pohyb, např. *skimble-scamble* ve významu zmatená řeč

-iddle: vyskytuje se u slov označujících hlouposti, maličkosti, např. *fiddle-faddle*

-iggle: označuje tišší, plynulé zvuky či pohyby, např. *higgle-haggle*

-ip: vyjadřuje rychlý pohyb, např. *hip-hop, flip-flop*

-izzle: vyjadřuje nepřerušene tiše prskající či šplouchající zvuky, např. deště, tuku na pánci apod., např. *drizzle-drazzle* ve významu nepřetržité mrholení

-uff: je onomatopoickou variantou –iff a označuje výbuch vzduchu, dechu nebo kouře, např. *puff-puff, chuff-chuff* ve významu vlak

-umble: symbolizuje hučivé nebo burácivé, rachotivé zvuky, např. *rumble-tumble* ve významu kodrcání, rachotina

-urry: evokuje horečnatou, vzrušenou činnost, pohyb, např. *hurry-scurry* ve významu zmatek, spěch

Stephen Ullman hovoří o třech druzích motivace - morfologické a sémantické a fonetické, kterou také nazývá onomatopoií (1962, str. 81). Dále rozlišuje

zvukomalbu primární a sekundární. Za primární považuje imitaci zvuku zvukem. Např. *buzz*, *hum*, *crack*. V případě sekundární zvukomalby zvuk evokuje pohyb nebo nějakou fyzickou či morální kvalitu, většinou nepříznivou. Např. *grumpy*, *sloppy*, *slick*. Poukazuje na to, že některá onomatopoická slova mají společné prvky: *In Bloomfield's words, there is a "system of initial and final root-forming morphemes, of vague signification", with which the „intense, symbolic connotation“ of such terms is associated* (1962, str. 84).

Vysvětluje dále princip souladu mezi zvukem a významem. Samohláska /i/ je spojována s představou malého rozměru, drobnosti a často ji najdeme v adjektivech a substantivech právě tohoto významu: *bit*, *tit*, *jiffy*. Tato tendence se však dostává do rozporu u adjektiv *big* a *small*. Ullman to vysvětluje takto: *Where a sound happens to occur with a meaning to which it is naturally attuned, it will become onomatopoeic and will add its own expressive force to the sense by a kind of „resonance“ affect. Where there is no intrinsic harmony the sound will remain neutral, there will be no resonance, the word will be opaque and inexpressive* (1962, str. 87).

Zda se bude slovo pocítovat jako onomatopoické, záleží na situaci či prostředí, ve kterém se užije. Se zvukomalbou se nejčastěji setkáme v emocionálním či rétorickém projevu, v dětské řeči, hovorové mluvě, slangu a umělecké literatuře. Na základě faktu, že jazyk není pouze prostředek komunikace, ale také prostředek vyjadřování emocí, se Ullman zabývá zdroji citového příznaku slov. Mimo jiné uvádí fonetické faktory (1969, str. 129). Na základě fonetické struktury slova vzniká určitý citový dojem. Jednak může být slovo zvukomalebné a jednak může mít čistě estetický účinek, příjemný či nepříjemný, a to bez ohledu na význam, který vyjadřuje. Toto je však často subjektivní záležitost.

Jak uvidíme v následující kapitole, většina reduplikativních složenin má expresivní charakter nebo jinak řečeno, expresivní slova mají tendenci se zdvojit a vytvářet tak tzv. reduplikativní složeniny. Z našich poznatků vyplývá, že expresivita těchto složenin vychází z onomatopoické podstaty (fonetické motivace) jednotlivých komponentů, ať už se jedná o zvukomalbu primární či sekundární podle Ullmanova pojetí anebo přímou imitaci či

expresivní symbolismus podle pojetí Marchandova. Jedná se především o imitaci zvuků, šumů, pohybů ve vnějším světě nebo vyjádření vlastností a pocitů. Můžeme tedy konstatovat, že velká část komponentů prostých reduplikativních a ablautových složenin je foneticky motivována, z čehož vyplývá jejich expresivita. U rýmových složenin je záležitost zvukomalby a vůbec jakékoli motivace složitější. Jak už bylo řečeno, velký počet rýmových složenin se totiž skládá z nemotivovaných výrazů čili zvláštních skupin hlásek, které nazýváme pseudo-morfémy. Tyto neobvyklé morfémy nejsou ani znaky ani neobsahují symboly a mají v jazyce zvláštní postavení. Více viz kapitola Morfém a pseudo-morfém.

IV. Klasifikace reduplikativních složenin

Pokusíme se nyní o klasifikaci reduplikativních složenin, přičemž si nejprve stanovíme kritéria podle kterých budeme složeniny zkoumat. Nejdříve se zaměříme na to, z jakých komponentů se složeniny skládají a na jaké bázi složeniny fungují. Dále utřídíme složeniny podle jejich významu do určitých významových polí a nakonec se podíváme, v jakých stylistických oblastech se reduplikativní složeniny vyskytují.

Uved'me si několik různých typů reduplikativních složenin: *chuff-chuff*, *pretty-pretty*, *chit-chat*, *tittle-tattle*, *hurly-burly*, *rowdy-dowdy*. Tyto složeniny se od sebe na první pohled liší, ale přesto lze najít jisté společné znaky a podle nich rozčlenit složeniny do skupin. První skupinou by byly složeniny *chuff-chuff* a *pretty-pretty*. Druhou skupinou by tvořily složeniny *chit-chat* a *tittle-tattle*. Do třetí skupiny by patřily složeniny *hurly-burly* a *rowdy-dowdy*.

Podívejme se nyní na jednotlivé skupiny blíže.

4.1. Prosté reduplikativní složeniny

Např. *bang-bang*, *bling-bling*, *buddy-buddy*, *clever-clever*, *clink-clink*, *dad-dad*, *dum-dum*, *foo-foo*, *go-go*, *goody-goody*, *housey-housey*, *chowchow*, *chuff-chuff*, *jig-jig*, *never-never*, *pee-pee*, *pad-pad*, *put-put*, *quack-quack*, *tap-tap*, *train-train*, *thump-thump*, *tick-tick*, *pretty-pretty*, *wee-wee*, *win-win*, *zit-zit*

Jak vidíme z příkladů, jedná se o prosté zdvojení výrazu, přičemž tyto výrazy mohou a nemusí být onomatopoické. Většina prostých reduplikativních složenin se však týká zvukomalebných slov. Vypadá to, že zvláštní a zajímavé jazykové výrazy, jakými onomatopoická slova jsou, mají tendenci se zdvojovat, a tedy tak na sebe poutat ještě větší pozornost. Vystává otázka, k čemu toto zdvojování slouží.

Jistě stojí za povšimnutí, že veškerá zvukomalebná slova, kterých se reduplikace týká, označují zvuk nebo šum. Reduplikací, tedy opakováním téhož slova, se pak evokuje opakovanost, monotónnost, trvání zvuku. Např. *pad-pad of shoes*, *tick-tick of a clock*. Tyto složeniny fungují jako substantiva, méně jako slovesa.

Jednotlivé komponenty mohou samozřejmě existovat v jazyce izolovaně, takže se můžeme setkat jednak s výrazem *tap-tap* i *tap*, přičemž první výraz bude ve větě fungovat spíše jako substantivum, např. *I heard a tap-tap at the window*.

V některých případech se ale komponent v jazyce izolovaně spíše neobjevuje, existuje pouze v rámci reduplikativní složeniny. Marchand uvádí dva příklady a to *bumbum* a *blahblah*.

Dále rozlišuje mezi opakujícími se slovy, která popisují zvuk, např. *his heart went thump thump* a reduplikativními složeninami, např. *thump-thump (of crutches)*, které vyjadřují proces, trvání zvuku, jeho pravidelné opakování a fungují jako substantiva či slovesa. Marchand říká o opakujících se slovech: *They are on a level with yes,yes; no,no; hush,hush which are intensifications of the single word with an independent stress on each element. Used as substantives or verbs, however, reduplicated compounds of expressive words have forestress.*

Jak bylo řečeno, reduplikací expresivního slova se implikuje monotónní opakování či trvání zvuku označeného tímto výrazem. Např. reduplikací slova *clop* ve významu klapat, klapot bot vzniká složenina *clop-clop* vyjadřující pravidelně opakovaný klapot bot. Reduplikací většinou nedochází ke změně slovního druhu.

Jsou ale případy složenin, kdy reduplikací výrazu dochází k závažnější změně ve významu, popř. změně slovního druhu. Složenina již není substantivem označujícím nějaký zvuk, ale substantivem označujícím konkrétní hmatatelnou živou či neživou věc, pro niž je charakteristický právě onen zvuk označený reduplikovaným výrazem. Setkáme se s tím zejména v dětské mluvě, např. *quack-quack* má význam „kachna“, *puff-puff* zase označuje mašinku. Pro dětskou mluvu jsou zdvojená slova typická, např. *dad-dad (dada)*, *mum-mum (mama)*, *tata*.

Reduplikací slova *hush* dochází nejen k obměně významu, ale také ke změně slovního druhu; *hush-hush* se používá pouze jako adjektivum a má význam velmi tajný jako např. ve větě:

*With a newly buff bod and a **hush-hush** beau, Keira Knightly reigns supreme in King Arthur.*

(People, July 19, 2004, page 65)

K reduplikaci dochází i u slov nezvukomalebných, i když v menší míře. Zde reduplikací výrazu dochází k intensifikaci či menší obměně významu, často výraz získává pejorativní, pohrdlivé zabarvení, např. *goody-goody* ve významu svatoušek ve větě:

*After a tragic car accident, guilt-ridden Arizona **goody-goody** Terri (Duff) – she actually says „Gosh!“ – defies her overprotective dad (David Keith) and goes to a prestigious L.A. summer music camp.*

(Weekly Us, October 18, 2004, page 86)

Další příklady: *pretty-pretty* s významem přelácaný nebo *clever-clever* s významem přemoudřelý, všeználek, *train-train* ve významu monotónní rutina, *fifty-fifty* s významem půl na půl.

S reduplikací se setkáváme dále při navazování kontaktu, konkrétně u pozdravů jako např. *bye-bye*, *ta-ta* nebo *chin-chin*.

Marchand také uvádí zvláštní skupinu slov jako *gris-gris*, *foo-foo*, *titi* (viz níže). Pokládá je za slova nemotivovaná čili neanalyzovatelná a považuje je tedy za pouhý znak, i když v případě *foo-foo* s významem outsider, vadná součástka, by se mohlo jednat o jistý druh motivace, tzv. fonetického symbolismu, který Marchand nazývá expresivním symbolismem, kdy symbol /f/, popř. celé /foo/ by evokovalo pohrdání, posměch. Složenina by pak byla reduplikací foneticky motivovaného, expresivního pseudo-morfému.

Na závěr se pokusme rozčlenit prosté reduplikativní složeniny podle významových polí, do kterých spadají.

1. složeniny vyskytující se v dětské mluvě: *ta-ta, quack-quack, puff-puff, mum-mum, pee-pee, poo-poo wee-wee, choo-choo, chuff-chuff, dad-dad, mum-mum*

2. složeniny označující pravidelné opakování zvuku, jejich komponenty jsou vždy zvukomalebné: *clop-clop, clunk-clunk, tap-tap, bang-bang, bum-bum, clamp-clamp, click-click, clink-clink, lump-clump, ha-ha, tick-tick*

3. složeniny s pejorativním zabarvením vztahující se k lidem a věcem: *clever-clever, goody-goody, train-train, hum-hum, so-so, doo-doo, dodo, hum-hum, bling-bling, blah-blah, boo-boo, foo-foo, Chocni*

4. složeniny označující různé činnosti : *pooh-pooh, mau-mau, gib-gib, jig-jig*

5. složeniny označující věci: *chow-chow, zit-zit, four-four, wah-wah, pom-pom*

6. složeniny mající funkci pozdravu nebo sloužící navázání kontaktu: *bye-bye, chin-chin, ta-ta*

7. složeniny označující hry nebo předměty na hraní: *buck buck, yo-yo, nut-nut*

4.1.1. Značková slova

Mimo toto členění stojí značková (nemotivovaná) slova, která, jak se zdá, vznikla na principu reduplikace, ale je obtížné je analyzovat. Veškeré složeniny (nejen reduplikativní) lze analyzovat na různý počet komponentů, přičemž tyto komponenty tvoří celek, který má svůj specifický význam odlišný od významu jednotlivých jeho komponentů. Např. *hush-hush* s významem velmi tajný, kdy izolované *hush* znamená „ticho, utiшит, tiše“. Nemusí ovšem dojít k takovému zásadní změně významu, často dojde pouze k jeho obměně nebo citovému nebo

stylistickému zabarvení, např. *goody* má mimo jiné význam „kladný hrdina“, zatímco ve složenině *goody-goody* dochází k menší obměně významu („svatoušek, šprt“) a navíc slovo získává pejorativní zabarvení. Je velice sporné, zda slova jako *gris-gris* (africký amulet), *tse-tse* (moucha tse-tse) nebo *mahimahi* (druh ryby) jsou skutečnými reduplikativními složeninami.

V tomto případě se totiž nejedná o reduplikaci slova, při níž dochází k citovému zabarvení či změně (obměně) významu nebo reduplikaci onomatopoického (expresivního) slova. Neexistuje zde žádná fonetická motivace ani motivace formou (jako u rýmových a ablautových složenin). Není zkrátka možné vypátrat, jak jsou tato slova motivována a spíše se jeví jako nemotivovaná. Budeme je tedy považovat za znaky nebo-li slova značková. Tato značková slova nespádají do žádného výše uvedeného významového pole. Nepatří do dětské mluvy, nejedná se o slova zvukomalebná ani citově zabarvená. Je tedy zřejmé, že značková slova nejsou reduplikativními složeninami (ani ablautovými nebo rýmovými složeninami, přestože některá z nich fungují na bázi ablautu, např. *riprap* s významem obranná zeď u vody.

Obtížná analýza značkových slov vyplývá z faktu, že většina z nich je cizího původu, často velmi exotického (např. afrického či indiánského), což dává tušit, že reduplikace (i když v tomto případě se nejspíše nejedná o reduplikativní složeniny) pravděpodobně hraje určitou roli při pojmenování i v exotických jazycích. Např. *gris-gris* (africký amulet), *aye-aye* (madagarská opice), *beriberi* (nervové onemocnění způsobené nedostatkem vitamínu B1), *divi-divi* (druh keře z tropické Ameriky), *ilang-ilang* (druh malajského stromu), *kie-kie* (novozélandský popínavý keř), *muumuu* (volný oděv nošený ženami na Havaji).

4.2. Ablautové reduplikativní složeniny

Např. *bibble-babble*, *click-clack*, *clitter-clatter*, *crinkum-crankum*, *dilly-dally*, *ding-dong drizzle-drazzle*, *fiddle-faddle*, *flimflam*, *gibble-gabble*, *higgle-haggle*, *chiff-chaff*, *chit-chat jingle-jangle*, *mingle-mangle*, *plingle-pabble*, *prittle-prattle*, *riffraff*, *slipslap*, *swish-swash*, *tittle-tattle*, *whim-wham*, *bish-bosh*, *criss-cross*,

dibber-dobber, drip-drop, ficto-facto, nig-nog, ping-pong, singsong, shinky-shonky, wibble-wobble, shuffle-shuffle, gew-gaw, teetor-totter, jobbey-jabber

Z příkladů je patrné, že základem ablautové složeniny je buď reálný morfém nebo pseudo-morfém. Marchand princip ablautových složenin vysvětluje takto: *Ablaut combinations are twin forms consisting of one basic morpheme, sometimes a pseudo-morpheme, which is repeated with a different vowel in the other constituent* (1969, str. 429) a považuje tento typ složenin za pseudo-složeniny, které jsou motivované svou formou. Nejsou to tedy pravé složeniny založené na vztahu určovaného a určujícího.

Ablautem rozumíme střídání vokálů v základu slova. Viz více v kapitole Ablaut.

Existuje několik ablautových vzorců, podle kterých bychom mohli tyto složeniny roztrždit do několika skupin.

1. Nejfrekventovanější formou ablautové kombinace je samohlásková alternace /i – æ/. Např. *fiddle-faddle, dilly-dally, jingle-jangle, pitter-patter, skimble-skamble* atd.

2. Dalším velmi častým vzorcem je /i-o/. Např. *dingdong, singsong, flipflop, wishy-washy*.

Kromě těchto dvou nejproduktivnějších alternací existuje několik málo izolovaných vzorců:

3. vzorec /i-a/ ve složenině *shuffle-shuffle*

4. vzorec /æ – i/ ve složenině *chatter-chitter*

5. vzorec /i: - o:/ ve složeninách *seesaw, geegaw*

Marchand tyto poslední dvě složeniny nehodnotí jako ablautové kombinace a zdůvodňuje to tím, že tyto složeniny nelze analyzovat a navíc je tento vzorec velmi ojedinělý (1969, str. 431). Přesto bychom však mohli první složeninu bez problémů zařadit do obsáhlé skupiny a tou jsou složeniny s významem pohybu; *see-saw* má význam kolíbat, houpat. Stejně tak je možné *geegaw* s významem tretka zařadit do složenin označujících věci podvodné a podřadné. Je tedy možné, alespoň částečně, tyto kombinace považovat za ablautové složeniny.

Budeme se nyní blíže zabývat těmi typy ablautových složenin, které fungují na základě vzorců /i – æ/ a /i – o/, tedy nejčastějších alternací. Marchand upozorňuje na fakt, že komponent obsahující vyšší vokál vždy předchází komponentu s nižším vokálem. Uvádí, že důvody pro tuto tendenci jsou pravděpodobně fyziologické i psychologické povahy. *The smaller distance between tongue and palate for high vowels becomes greater with low vowels in a natural rise from the smaller to the bigger. The psychological value of the oppositions is, therefore, quite logically that between high and low, with the rise preceding the fall* (1969, str. 431).

Komponenty většiny ablautových složenin jsou zvukomalebná a expresivní slova. Jsou to slova obsahující zvukomalebné a expresivní fonémy, tzv. symboly, které imitují zvuky, pohyby a významy s nimi spojené. Na základě tohoto symbolismu se nám formují různé významové skupiny ablautových složenin. Samohlásková alternace navíc v případě imitace zvuku evokuje různé zvukové odstíny, zatímco v případě imitace pohybu implikuje směry pohybu, např. sem tam, nahoru dolů, tam a zpátky a také jeho opakovanost, plynulost. Do této kategorie pohybu by patřily i složeniny s významem váhání (čili vlastně nerozhodného, houpavého pohybu naší mysli, popř. i těla), složeniny označující hry, pro které je charakteristický dvoufázový pohyb a také složeniny pojmenovávající osoby či věci pokryteckého, neupřímného charakteru (čili mající dvě tváře). S touto ambivalencí pak také souvisí významy menší skupiny složenin označujících různorodost, mnohočetnost, nejednoznačnost.

Větší souvislost s představou pohybu než zvuku má pravděpodobně skupina složenin označujících určitý druh řeči a to konkrétně zahálčivé, plané řeči, klepy, drby, žvásty apod.

Je tedy patrné, že ablautová složenina implikuje ve většině případů jakýsi kontrast, polaritu, např. pohyb sem a tam atd.

Pojďme si nyní ablautové složeniny rozdělit dle významových polí trochu systematičtěji:

1. složeniny označující zvuk, přičemž samohlásková alternace implikuje různé zvukové odstíny, např. *clink-clank* s významem cinkání, *ding-dong* s významem bimbání, *tick-tack* s významem tikot, tikání, *pitter-patter* s významem t'apkání nebo cupitání

2. složeniny označující pohyb, kdy samohlásková alternace evokuje směr pohybu nahoru dolů či sem a tam. Např. *criss-cross* s významem chodit křížem krážem, *dingle-dangle* s významem klátit se, *nid-nod* (*niddle-noddle*) s významem pokyvovat, *zigzag* s významem kličkovat, klikatý, *wibble-wobble* s významem kymáčet se, potácet se

Do této skupiny zařadíme ještě několik menších podskupin:

a) složeniny s významem váhání, a tedy vlastně související s pohybem sem a tam. Např. *shilly-shally* s významem váhat, *dilly-dally* s významem váhat, kolísat, poflakovat se, *shuffle-shuffle* s významem šinout se, štrachat se

b) složeniny označující hry nebo věci, pro které je typický dvoufázový pohyb. Např. *pingpong*, *kit-cat*, *wiggle-waggle*, *sewsaw*, *chit-chat*

c) složeniny označující předměty či záležitosti pokrytecké, neupřímné, podvodné, nekvalitní, podřadné ambivalentní (kolísavé) povahy. Tyto kombinace mají pejorativní zabarvení. Např. *flimflam* ve významu podvod, švindl, *whimwham* ve významu cetka, rozmar, vrtoch, *gewgaw* ve významu trefka, *riffraff* s významem lůza, chátra, *slip-slop* s významem brynda, břecha, *shinky-shonky* s významem špatně sestavený

d) složeniny označující různorodost, chaos, nejednoznačnost. Např. *mishmash* s významem mišmaš, chaos, *wishy-washy* s významem neslaný nemastný, *ficto-facto* s významem částečně reálný

3. složeniny označující jistý způsob či druh řeči, a to plané řeči, klepy, drby, klábosení, žvásty apod. Zdá se, že jejich význam alespoň částečně souvisí s představou pohybu; pomalého, bezcílného, opakovaného. Mají často pejorativní zabarvení. Např. *chitchat* s významem tlachání, *tittle-tattle*

s významem drby, žvásty, *fiddle-faddle* s významem dělat rozruch pro nic za nic, *slipslop* s významem žvanění bez hlavy a paty

Marchand uvádí, že ve více jak polovině ablautových složenin je základem druhý komponent, což znamená, že složeniny jsou motivovány druhým elementem, který je reálným morfémem a je historicky starší, např. *chitchat*, *dilly-dally*, *dingle-dangle*, *gibble-gabble*, *knick-knack*, *pitter-patter*, *shilly-shally*, *slipslop*, *skimble-skamble*, *wish-wash* (1969, str. 431).

Druhou skupinou jsou složeniny s prvním komponentem jako základem; těch je však mnohem méně. Např. *ticktack*, *clipclop*, *dingdong*, *pingpong*, *drizzle-drazzle*, *mingle-mangle*.

Málo početnou skupinkou jsou složeniny motivované oběma komponenty, skládající se ze dvou reálných morfémů. Např. *flip-flop*, *drip-drop*, *fiddle-faddle*, *sing-song*.

Jako složeniny nemotivované žádným jazykovým znakem, ale pouze rytmem a ablautem uvádí Marchand: *flimflam*, *jimjam*, *trimtram*, *whimwham* a dvě výpůjčky z francouzštiny *riffraff* a *zigzag* (1969, str. 432). Tyto pseudo-morfémové složeniny je obtížné analyzovat, není jasné, který z morfémů je základem nebo zda můžeme v tomto případě vůbec mluvit o základu složeniny.

4.3. Rýmové složeniny

Např. *airy-fairy*, *arley-barley*, *beaver-leaver*, *boogie-woogie*, *brain drain*, *culture vulture*, *double trouble*, *even Stephen*, *flibberty-gibberty*, *fuzzy-wuzzy*, *gabby cabby*, *helter-skelter*, *hocus-pocus*, *hasty tasty*, *hickety pikety*, *hirdiee-girdie*, *hobson-jobson*, *hojo mojo*, *hotsy totsyt*, *hubba jubba*, *humdrum*, *itsy-bitsy*, *jelly belly*, *kicky-wicky*, *killer-diller*, *lovey-dovey*, *loco-foco*, *miminy-piminy*, *nitty-gritty*, *okey-dokey*, *piggly-wiggly*, *pow-wow*, *ricki-ticky*, *roly-poly*, *razzle-dazzle*, *rowdy-dowdy*, *super-duper*, *tin-grin*, *teeny-weeny*, *walkie-talkie*, *wacko jacko*, *whipper – snapper*

Zatímco většina ablautových složenin má jako základ reálný morfém (expresivní slovo), velká část rýmových složenin je tvořena pseudo-morfémy čili skupinami hlásek, které nemají žádný význam. Více viz kapitola Morfém a pseudo-morfém. Význam složeniny tedy nelze usoudit z jednotlivých (nebo jednoho) komponentů jako tomu bylo u většiny ablautových složenin. Tam platí, že známe-li význam základního komponentu, známe pak význam celého spojení. Např. složenina *drizzle-drazzle* má význam mrholení deště, přičemž tento význam je významem slova *drazzle*, které je základem složeniny. Druhý komponent *drizzle* je doplněním ablautového vzorce /i-a/ a zároveň pomáhá vyjádřit plynulost, nepřetržitost mrholení – opakovaný pohyb deště. Co se rýmových složenin týče, je často obtížné určit přesný význam složeniny (co přesně složenina označuje, její denotát) a je možné stanovit pouze do jakého významového pole složenina patří.

Zdá se, že rýmové složeniny jsou ještě více motivovány svou formou (rytmem a rýmem) než ablautové složeniny, jelikož jako nejdůležitější se jeví fakt, že se jednotlivé komponenty rýmují, čili mají částečně stejnou formu.

Podstatou těchto složenin je tedy rým, nikoli, podle některých teorií, alternace konsonantů na principu podobném ablautu. Alternace počátečních konsonantů a frekvence jejich výskytu je však zajímavá. Ukazuje se, že velké množství složenin má jako počáteční hlásku /h/ nebo /f/. V druhém komponentu se nejčastěji vyskytuje /p/ nebo /w/. Např. *hocus-pocus*, *hanky-panky*, *higgledy-piggledy*, *piggy-wiggy*, *fuzzy-wuzzy*. Zůstává otázkou, zda se tady jedná o jakýsi zvláštní symbolismus. Např. složenina *fuzzy-wuzzy* s významem černochoch s velmi kudrnatými vlasy, má silně pejorativní zabarvení, které by mohlo být vyjádřeno právě počátečními symboly /f/ a /w/ implikujícími jistý výsměch či pohrdání. Zde připomeňme, že pravděpodobně stejnou úlohu hraje symbol /f/ u vulgárních výrazů, tzv. „f-words“.

Podíváme se nyní, z jakých komponentů se rýmové složeniny skládají. Jak už bylo naznačeno, velký počet složenin je tvořen dvěma pseudo-morfémy. Např. *boogie-woogie*, *heebie-jeebies*, *hurdy-gurdy*, *mumbo-jumbo*, *pokemoke*.

Dále tu máme složeniny, jejichž základem je první komponent v podobě reálného morfému nebo morfému, který je historicky starší. Např. *handy-dandy*, *hurry-scurry*, *super-duper*.

Základem složeniny může být i druhý komponent, např. *fundy-duddy*, *higgledy-piggledy*, *hy-spy*, *teeny-weeny*.

Poslední skupinou jsou složeniny tvořené dvěma reálnými morfémy, např. *willy-nilly*, *lovey-dovey*, *humdrum*, *peepie-creepie*, *walkie-talkie*.

Rýmové složeniny můžeme podle jejich významu rozdělit do několika skupin. Jelikož základem těchto složenin je rým implikující jistou nevážnost, hravost, rozvernost, záhadnost, tajemnost, emotivnost, budou tyto složeniny patřit do okruhu slov týkajících se dětských her, kouzel a magie, vtipů, dětské mluvy, směšných pojmenování osob apod. Ze stejných důvodů se budou tyto složeniny objevovat v médiích a bulvárních plátcích. Více viz kapitola Reduplikativní složeniny v publicistice.

Rozdělíme si nyní rýmové složeniny podle jejich významu do několika skupin:

1. složeniny používané ve sféře dětské mluvy, dětských her a říkanek: *handy-dandy*, *handy-pandy*, *hokey-pokey*, *humpty dumpty*, *itsy bitsy*, *hickety pickety*, *atchi katchi*, *bowwow*, *cocky-locky*, *foxy woxy*, *Georgey Porgy*, *henny penny*, *hickory dickory*, *humpty-dumpty*, *ricki-ticki*

2. složeniny označující chaos, směs, zmatek, rozruch či pitku, mejdan: *hurly-burly*, *hurry-scurry*, *helter-skelter*, *razzle-dazzle*, *fuddle-duddle*, *higgledy-piggledy*, *hirdum-dirdum*, *hodge-podge*, *hotch potch*, *hot pot*, *hubbub*, *hurly-burly*, *pell-mell*, *ragbag*, *ram-jam*, *topsy-turvy*, *whing-ding*

3. složeniny označující bezvýznamnou, nesmyslnou, zmatenou, popletenou řeč: *argle-bargle*, *hubble-bubble*, *pow-wow*, *mumbo-jumbo*, *slang-whang*

4. složeniny hanlivě pojmenovávající osoby: *fuddy-duddy*, *loco-foco*, *hoity-toity*, *brace-face*, *swelly belly*

5. složeniny hanlivě pojmenovávající věci nebo činnosti: *rumble-tumble*, *ragtag*, *humdrum*, *squeeze cheese*

6. složeniny označující sex, homosexuály, lesbičky apod. Jedná se o slangové vulgární výrazy používané mladými lidmi. Např. *gang-bang* s významem pohlavní styk mezi jednou ženou a několika muži, *todger doger* je hanlivé označení pro lesbu, *bum chum* je pojmenování pro homosexuála.

7. složeniny vyjadřující kladnou hodnotu, pochvalu: *lovey-dovey*, *even stephen*, *ram-stam*

8. složeniny neexpresivní, nevyjadřující žádnou citovou hodnotu: *walkie-talkie*, *etch-a-sketch*

Důležitou roli hrají sufixy, které se u rýmových složenin vyskytují. Ty podtrhují hravost a emotivnost a expresivnost složenin. Jedná se o přípony zdrobňující a hravé, např. :

-y: *teeny-weeny*

-sie: *tootsie-wootsie*

-dy: *higgledy-piggledy*

-ty: *flibberty-gibberty*

Není bez zajímavosti, že rýmové složeniny jsou většinou víceslabičné. V monosylabických komponentech totiž rým nemá možnost vyniknout. Marchand uvádí několik krátkých složenin (*bigwig*, *nitwit*) skládajících se ze dvou monosylabických slov, s tím, že tato slova byla původně vytvořena jako

rýmové složeniny, ale v současné době je tato rýmová motivace zastřena a slova nejsou pocíťována jako rýmové protějšky (1969, str. 438).

Kromě zajímavé alternace počátečních fonémů (viz výše) za pozornost stojí i tendence určitého typu rýmových složenin. Pokud je na počátku jednoho komponentu vokál a druhého komponentu konsonant, stojí komponent s počátečním vokálem vždy na prvním místě, např. *itsy-bitsy, even steven, okey-dokey, arge-bargle*. Existuje pouze jediná výjimka a to *Handy Andy*, kdy komponent s počátečním vokálem stojí až na místě druhém.

4.4. Tříčlenné složeniny

Např. *jig-jig-jig, flip-flap-flop, tit-tat-toe, snip-snap-snorum*

Tříčlenné kombinace nejsou tak časté, ale přesto můžeme najít několik příkladů u dvou podtypů reduplikativních složenin – prostých a ablautových.

Nejfrekventovanější je prostá reduplikace onomatopoických slov, např. *drip-drip-drip* s významem kapání vody, *scuff-scuff-scuff* s významem šoupání nohou, *jig-jig-jig* s významem hopsání. Vyskytují se také ablautové složeniny, např. *plic ploc plac* s významem bubnování deště, *zig zin zon* označující fídlání, skřípání houslí apod.

Dále sem patří zvláštní reduplikativní složeniny jako jsou např. názvy her *tip-tap-toe, snip-snap-snorum*. Druhý komponent je ablautovou variací na komponent první a třetím komponentem je slovo jim podobné svým fonetickým složením.

4.5. Složeniny s konektorem

Existuje malý počet rýmových a ablautových složenin, kde jsou jednotlivé komponenty spojeny konektorem. Tím je většinou „a“. Např. *bric-a-brac* s významem veteš, harampádí, *chock-a-block* s významem přeplněný, *pit-a-pat* s významem klapání.

V. Reduplikativní složeniny ve funkčních stylech

Reduplikativní složeniny se nejhojněji vyskytují v těch funkčních stylech, kde je dostatek prostoru a možností k jazykovým hříčkám nebo vyjádření emocí a nálady. To je především styl prostě sdělovací a publicistický. V odborném a administrativním stylu jazykové experimentování není dovoleno a jakékoli výrazy z okrajových vrstev jazyka jsou nevhodné.

Většina reduplikativních složenin je onomatopoických či expresivních a s tím souvisí fakt, že se tento typ složenin velmi často vyskytuje ve slangu a dětské mluvě čili obecně v neformální řeči, kde mluvčí není svazován stylistickými pravidly a konvencemi a má tedy možnost bez obav vyjádřit svůj názor, pocit a náladu rozmanitými jazykovými prostředky.

5.1. Prostě sdělovací styl

5.1.1. Slang

Velká část reduplikativních složenin, a zejména rýmových, patří do jazykového útvaru zvaného slang. Slang náleží do okrajovější vrstvy slovní zásoby, užívají ho zejména mladí lidé, které pojí určitá sféra zájmu. Tento jazykový útvar je velmi dynamický, neustále tedy vznikají nová a nová pojmenování.

Slangové výrazy jsou většinou citově zabarvené, a to buď kladně nebo záporně (pejorativně). Většina z nich je ovšem pejorativních, např. *droolie schoolie* ve významu šprt, *dashy-trashy* ve významu bezvýznamný, nepodstatný, *bella swella* ve významu urážlivé vtipkování, *boob-tube* ve významu bedna, oblbovadlo (TV). Další pejorativně zabarvené složeniny jsou např.: *arty-farty*, *beaver-leaver*, *brace-face*, *cagmag*, *cock-block*, *rock-rock*, *dizzie Lizzie*, , *dumbum*, *fag-hag*, *fat cat*, *feeble-greeble*, *flubdub*, *frame dame*, *fuzzy-wuzzy*, *hag-bag*, *hoddy-doddy*, *hotnot*, *hottie-tottie*, *keg-leg*, *lardy-dardy*, *namby-pamby*, *nitrit*, *peer queer*, *silly billy*, *silly filly*, *shag-bag*, *shady lady*, *slang-*

whang, swelly belly, tin-grin, toy boy, town clon, whipper snapper, ching-chong, nig-nog, dumb-dumb

Našli bychom však i část složenin, které implikují kladné emoce, např. *lovey-dovey* ve významu projevující náklonnost, *super-duper* s významem báječný. Další kladně zabarvené složeniny jsou např.: *big wig, bitchen-twitchen, dream beam, freaky-deaky, hotshot, hotsy-totsy, humbus mcjumbus, killer-diller, tootsie-wootsie, slick chick, rooting-tooting*.

Reduplikativní složeniny již svou formou naznačují svou stylistickou kvalitu, tj. jejich neobvyklé hláskové složení a fakt, že fungují na základě rýmu, způsobuje jejich zvláštní postavení v jazyce.

Zatímco rýmové složeniny jsou často emocionálně a stylisticky zabarvené, ablautové složeniny bývají většinou neutrální, např. *click-clack, pitpat, zigzag, ping-pong, drip-drop*. Důvod uvádí Marchand: *In ablaut combinations, the strict vowel alternation, combined with a definite underlying morpheme, leaves no room for the complete facetiousness that is possible with rime combinations. While both ablaut and rime are basically playful, ablaut gemination is so in a neutrally aesthetic way* (1969, str. 435).

Slangové složeniny bychom mohli rozčlenit do několika rozsáhlejších významových polí:

1. složeniny týkající se sexu, homosexuálů, lesbiček apod. Např.: *beaver leaver, bum chum, bunch punch, cock block, gang-bang, gender bender, handy shandy, peer queer, pocket rocket, rumpy pumpy, team cream, todger doger, wank bank*
2. složeniny týkající se společenské zábavy, alkoholu, cigaret apod. Např.: *abra-kebabra, dee-bee, erection section, fuzzy-guzzy, tow-row, whing-ding*

3. složeniny popisující osoby např.: *dizzie Lizzie, brace-face, brush mush, dream beam, droolie schoolie, dumbum, fag hag, fat cat, fave rave, feeble greeble, flibberty-gibberty, frame dame, fuzzy-wuzzy, ginge winge, heppy-peppy, hoity-toity, keg-leg, mellow-fellow, rug bug, wheeler – dealer, zero-hero, ching-chong, nig-nog, dumb-dumb*

5.1.2. Dětská mluva

Jednou z teorií vzniku jazyka je, že jazyk vznikl na základě imitování podnětů z okolního světa. S touto teorií je spojena behavioristická teze o osvojování mateřského jazyka, podle které se dítě učí jazyk imitováním zvuků z okolního světa a opakováním toho, co slyší. Přestože byla tato teze již částečně překonána, mohla by vysvětlovat celkem hojný výskyt reduplikativních složenin v dětské mluvě. Prosté reduplikativní složeniny jsou většinou tvořeny dvěma zvukomalebnými slovy, které jsou vlastně imitací (i když ne pouhou imitací) zvuku, který slyšíme v reálném světě. Např. *quack-quack* (kachnička), *choo-choo* (vláček), *chuff-chuff* (mašinka, vláček), *broom-broom* (motor), *puff-puff* (mašinka). Další tendencí dětských mluvčích je opakování, zdvojování slov. Pomocí těchto výrazů tedy dítě vstupuje do světa řeči, začíná s jednoduchým *mum-mum, dada* a postupně se dostává k říkance *Itsy bitsy spider* a hře *tip-tap-toe*.

Současnější studie ukazují, že mluví-li matky s dítětem, používají zvláštní jazykový styl. Tento specifický způsob vyjadřování má název „motherese“. Tento styl je značně strukturován, přičemž charakteristické rysy tohoto stylu se v různých kulturách liší. Mezi hlavní znaky tohoto jazyka patří v anglo-americké kultuře kromě používání speciálních pojmenování pro hračky a tělesné funkce a používání tzv. „dětských“ morfémů, i reduplikace. Jako příklad si můžeme uvést *wee-wee, poo-poo, ta-ta, din-din*. Děti pak opakují to, co slyší a postupně se dostávají ke složitějším výrazům zejména při nejrůznějších hrách, žertech, čarování, říkankách apod. Tyto činnosti, ve své podstatě hravé a rozverně, vyžadují jazyk stejných kvalit. Např. hry *tic-tac-toe, tip-tap-toe, snip-*

snap-snorum, handy-dandy apod. nebo rozpočítávání *eeny-meeny-mainy-moo* (český ekvivalent by byl ententýny, nebo ententýky dva špalíky atd.)

Prostředku reduplikace využívá také dětská poezie. Již z názvů dětských říkanek je patrné, že v této oblasti se malý čtenář setkává s reduplikací velmi často. Pro ilustraci uvedeme několik názvů nejznámějších veršů: *Baa Baa Black Sheep Rhyme, Diddle Diddle Dumpling, Ding Dong Bell Rhyme, Georgie Porgie Nursery Rhyme, Goosey Goosey Gander Lyrics, Hark Hark The Dogs do Bark, Hey Diddle Diddle Lyrics, Hickory Dickory Dock lyrics, Horsey Horsey Rhyme, Humpty Dumpty Story, Itsy Bitsy Spider, Pussycat Pussycat Rhyme, Remember Remember, Atchi Katchi.*

V dětské poezii existuje specifická skupina složenin a tou jsou jména literárních postav (většinou se jedná o zvířecí postavy), např. *Cocky-Locky, Foxy Voxy, Georgey Porgie, Henny Penny, Ricky-Ticky, Humpty Dumpty.*

5.1.3. Hry

Na reduplikaci jsou založeny také názvy nejrozličnějších her (dětských, karetních, herních, sportovních). Např. *Handy-dandy* (hra na prstýnky, hra při které se hádá, v které ruce je skryt předmět), *Tic-tac-toe* (piškvorky), *Snip- snap-snorum, Double Trouble, Chit-chat* (karetní hry), *Hull gull* (video hra), *Humpty Dumpty Egg Relay* (hra, při které si dítě položí uvařené vejce na lžici a musí jej tam udržet než dojde do cíle), *Buck buck* (týmová hra), *fan-tan* (čínská herní hra), *Hy – spy* (dětská hra), *ping-pong* (stolní tenis).

5.1.4. Publicistický styl

Reduplikativní složeniny, zejména rýmové, se pro svou stylistickou kvalitu vyskytují také v publicistice. Objevují se v nejrozličnějších bulvárních plátcích (Star, Weekly US), ale také v serióznějším tisku (Newsweek). Reduplikativní složeniny mají schopnost vyjádřit výstižně to, co by jinak musel pisatel obšírně vysvětlovat a popisovat. Jsou stručné, výstižné, zajímavé a bezpochyby upoutají

v textu pozornost. Ideální je místo v úvodních titulcích, nadpisech, stručných komentářích k obrázkům apod.:

*New Hampshire votes in **Topsy Turry** Race .*

(www.yahoo, January 27, 2005, 2:16)

*Uma D. Andre 's **Lovey** – **Dovey** Liplock.*

(Star, June 21, 2004, str. 28)

V nedávné době probíhalo soudní řízení s popovým zpěvákem Michael Jacksonem, jehož nejruznější aféry byly vždy oblíbeným tématem bulvárních plátků. Denně jsme se dovídali nové informace o průběhu řízení a v novinových titulcích se objevovala nelichotivá zpěvákova přezdívka *Wacko Jacko*.

Wacko Jacko Trial – Feeling Peeky

(www.gamblog.co.uk/2005/02/)

Wacko Jacko Mask

(www.morbidindustries.com/productInfo)

Reduplikativní složeniny upoutají pozornost nejen v titulcích:

*After a tragic car accident, guilt-ridden Arizona **goody-goody** Terri (Duff) – she actually says „Gosh!“ – defies her overprotective dad (David Keith) and goes to a prestigious L.A. summer music camp.*

(Weekly Us, October 18, 2004, str. 86)

*If this were what they call in Hollywood a „**buddy-buddy** actioner“, the skript would open with a split screen of the leading men, one on each cost, sweating through their workouts efore checking in with each other about a new mission.*

(Newsweek, Sept. 22, 2003, str. 21)

*Also part of this new wave of populist radicals is Jim Hightower (image: **rootin`-tootin`** 10 gallon – wearin` cowboy).....*

(The Big Issue, April 15-21, 2002, No. 484, page 15)

*Singer James Skelly is already garnering compositions with **nut-nut** front-man of The La`s – Lee Mavericks – for his intense performances.*

(The Big Issue, April 15-21, 2002, No. 484, Listings-Music, The Coral, page 27)

VI. Frekvence výskytu jednotlivých typů reduplikativních složenin v současné angličtině

V současné angličtině se vyskytuje více než 500 reduplikativních složenin. Některé z nich se pomalu vytrácejí ze slovní zásoby a stávají se archaickými či u nich dochází k modifikaci významu. Podívejme se např. na historii složeniny Humpty Dumpty, která je poněkud spletitá. V patnáctém století byl Humpty Dumpty hovorový výraz označující obézního člověka. V ilustracích knížek Lewise Carrola se Humpty Dumpty také objevuje jako osoba. V říkankách však Humpty Dumpty označuje veliké dělo, které se používalo v Anglii 17. století během občanské války. Na druhé straně dochází ke vzniku nových reduplikativních složenin, zejména v jazykových útvarech slangových, kde je potřeba neustále nově a originálně pojmenovávat objekty reality.

Zajímavá je frekvence výskytu jednotlivých typů reduplikativních složenin. Drtivá většina složenin je dvoučlenných, tříčlenné složeniny tvoří pouze nepatrný zlomek.

V rámci dvoučlenných složenin mají největší zastoupení složeniny rýmové, dále složeniny prosté a o něco méně složeniny ablautové. Důvodem pro hojný výskyt rýmových složenin bude nejspíše fakt, že tyto složeniny tvoří slovní zásobu nejproduktivnějších a nejvíce se měnících jazykových vrstev, zejména slangu. Prosté a ablautové složeniny se vyskytují ve všech vrstvách jazyka, zejména však v literárním jazyce. Pro úplný přehled jsou statistické údaje zpracovány formou tabulky, která uvádí procentuální podíl jednotlivých typů složenin na celkovém počtu dvoučlenných složenin.

Složeniny dvoučlenné	Podíl na celkovém počtu v %
Prosté složeniny	24 %
Ablautové složeniny	19 %
Rýmové složeniny	57 %

Zajímavá je frekvence výskytu počátečních hlásek u rýmových složenin. Z celkového počtu 272 rýmových složenin je 66 složenin, jejichž první komponent (nebo oba) začíná na hlásku /h/. Na dalších pozicích jsou složeniny začínající na hlásky /r/ (28) a /t/ (20) a dále /b/ a /f/ (18). Za nimi stojí hlásky /s/ a /p/ (15). Naopak nejmenší zastoupení mají složeniny, jejichž první komponenty začínají na samohlásku. Složeniny, jejichž počátečními symboly jsou hlásky /h, r, t, b, f, s, p/ představují dvě třetiny rýmových složenin. Ukazuje se tedy, že tyto hlásky jsou nejčastějšími expresivními symboly.

Složeniny rýmové s počáteční hláskou	Podíl na celkovém počtu v %
/h/	24 %
/r/	10 %
/t/	7,5 %
/b/	7 %
/f/	7 %
/p/	5,5 %
/s/	5,5%
Ostatní hlásky	33,5 %

V rámci prostých reduplikativních složenin (117) je 30 výrazů zvukomalebných. Více jak polovinu těchto onomatopoických výrazů tvoří složeniny s počátečními zvukomalebnými symboly /c/, /p/ a /t/.

Z celkového počtu ablautových složenin (92) je 26 výrazů zvukomalebných a zastoupení jednotlivých hlásek je různé. Nelze určit, které fonémy výrazně převažují.

VII. "Shm" reduplikace

Velice zvláštním typem reduplikace je tzv. shm- reduplikace, např. *gravity-schmavity*, *plan-shman* apod. Prvním komponentem je vždy anglické slovo (reálný morfém) a druhým komponentem je pseudo-morfém, jakýsi deformovaný tvar částečně odvozený z jidiš (v tomto jazyce existuje velké množství slov začínajících na s(c)hm-, přičemž tato slova mají negativní zabarvení). Tyto dva komponenty jsou spojeny na základě rýmu a nikdy se nevyskytují v obráceném pořadí. Jako první komponent lze užít v podstatě jakékoli substantivum nebo adjektivum, popřípadě sloveso. Důležité však je pomocí intuice použít tuto reduplikaci správně, ve vhodném kontextu.

Bylo zjištěno, že shm- reduplikace má v angličtině tyto významy:

1. mluvčí neguje, zesměšňuje, odvolává, zavrhuje to, co bylo právě řečeno

Buffy: So what's the plan? Xander: Plan-shman, let's mount up.

(Buffy the Vampire Slayer)

2. mluvčí odmítá nebo popírá důležitost, význam slova, které tvoří základ reduplikace

Time, schmime, said Pappa irritably.

3. mluvčí zlehčuje humorem situaci či problém, který se jeví jako nezdolatelný, obtížný

person A: I can't come, I'm too old.

person B: Old, schmold! You can't get out of it that easily.

Zdrojem teorie i příkladů shm- reduplikace byla především internetová studie *The shm- reduplication survey* (<http://www.ai.mit.edu/projects/dm/shm/>).

VIII. Závěr

Pojďme si nyní na závěr shrnout veškeré poznatky, ke kterým jsme došli během zkoumání reduplikativních složenin.

Posuzovali jsme reduplikativní složeniny podle tří kritérií – grafického, sémantického a morfologického, abychom zjistili, zda je možné reduplikativní složeniny považovat za pravé složeniny či nikoliv. Podle hlediska grafického lze většinu reduplikativních složenin považovat za pravé složeniny (tj. reduplikativní složeniny, tak jako běžné složeniny, většinou tvoří grafickou jednotu *hush-hush, doodoo*).

Avšak u dalších dvou hledisek se vyskytuje problém. Zjišťujeme, že se reduplikativní složeniny skládají z neobvyklých elementů, tzv. pseudo-morfémů. Pseudo-morfém, narozdíl od tzv. reálného morfému, není znakem ani onomatopoickým slovem. Jedná se o jakýsi shluk hlásek (*hirdum-dirdum, namby-pamby*), který nemá sám o sobě žádný význam, neodkazuje k žádnému denotátu, neexistuje v jazyce samostatně, ale pouze ve spojení s reálným morfémem (či dalším pseudo-morfémem) v rámci reduplikativní složeniny. Reduplikativní složenina však nemusí nutně obsahovat pseudo-morfém, oba její komponenty mohou být reálné morfémy (*clever-clever*). Dalším poznatkem je fakt, že reduplikativní složeniny fungují na bázi reduplikace, ablautu a rýmu. Tím se tedy opět liší od běžných složenin, mezi jejichž komponenty je vztah determinace.

Pod pojmem reduplikace rozumíme zdvojení, zmnožení, opakování. Ablautem nazýváme střídání samohlásky v základu slova. Existuje několik ablautových vzorců (např. změna *i* v *o* u složeniny *tip-top*). Reduplikativní složeniny také fungují na základě rýmu, kdy dochází k opakování části morfému či pseudo-morfému (*lardy-dardy*).

Zdvojování slouží jako prostředek k vyjádření hravosti a nevážnosti, obměňuje význam slova, nově pojmenovává či zdůrazňuje některé rysy významu slova. Reduplikace se týká zejména slov onomatopoických čili zvukomalebných. Odtud tedy vychází expresivita velké části reduplikativních složenin, zejména složenin prostých a ablautových. Jednotlivé komponenty složenin imitují

zvuky, šumy, pohyby ve vnějším světě (Marchand tento jev nazývá *přímou imitací*) nebo vyjadřují vlastnosti a pocity (*expresivní symbolismus*). U rýmových složenin je problém poněkud složitější. Tyto složeniny jsou často tvořeny pseudo-morfémy, což nejsou ani znaky ani zvukomalebná (expresivní) slova. Mohli bychom však říci, že tyto zvláštní morfémy obsahují jakési expresivní symboly či fonémy (zejména *h, r, t, f* a několik dalších).

V současné angličtině existuje přes 500 reduplikativních složenin a ty je možné rozdělit do tří obsáhlých skupin – prosté (*goody-goody, choo-choo*), ablautové (*chit-chat, swish-swash*) a rýmové složeniny (*rumble-tumble, brace-face*). V rámci každé skupiny se složeniny mohou dále dělit na menší podskupiny, a to podle významu (či významového pole, do kterého spadají). První velkou skupinou jsou tzv. **prosté reduplikativní složeniny**, které se skládají ze dvou naprosto totožných komponentů. Většinou se zdvojují onomatopoická slova a z toho částečně vyplývají významová pole, do kterých tyto složeniny patří (dětská mluva, složeniny označující zvuk, složeniny s pejorativním zabarvením označující člověka či věc, složeniny označující nejružnější činnost a věc, složeniny mající funkci kontaktní a složeniny označující hry).

Ablautové složeniny můžeme dále rozdělit na složeniny označující zvuk či pohyb a složeniny označující určitý způsob řeči. Nejrozsáhlejší skupinu tvoří **rýmové reduplikativní složeniny**, které dělíme podle významu do osmi podskupin: složeniny dětské mluvy, složeniny označující chaos, složeniny označující zmatenou řeč, složeniny hanlivě pojmenovávající osoby, věci a činnosti, složeniny označující sex, složeniny vyjadřující kladnou hodnotu a složeniny neexpresivní čili neutrální.

Dále existují dvě malé skupinky složenin – složeniny tříčlenné (*tit-tat-toe*) a složeniny s konektorem (*chock-a-block*).

Mimo reduplikativní složeniny stojí tzv. slova značková, která sice vznikla na principu reduplikace, ale je obtížné je analyzovat. Často se jedná o slova exotického původu, u kterých není jednoduché zjistit, jak jsou motivována a navíc nepatří do žádného významového pole typického pro reduplikativní složeniny.

S reduplikativními složeninami se nejčastěji setkáme v oblasti slangu, dětské mluvy a publicistiky. Slang je velice dynamický jazykový útvar, kde neustále vznikají nová pojmenování. Problémem je, že běžné tištěné slovníky nestíhají zaznamenávat nové slangové složeniny, a tudíž se velká část těchto složenin ve slovnících objeví se zpožděním nebo vůbec ne. Zdrojem slangových složenin (především nově vzniklých) je tedy mluvený jazyk, texty na internetu a také internetové slangové slovníky (ty se totiž mohou rychleji a lépe aktualizovat než tištěné slovníky). Veškeré tyto zdroje byly využity při našem zkoumání složenin.

Můžeme konstatovat, že největší část slangových složenin tvoří složeniny rýmové, které jsou záporně či kladně emocionálně zabarvené. Slangové složeniny jako celek lze rozdělit na tři podskupiny: složeniny týkající se sexu, zábavy a složeniny popisující osoby.

Prostředku reduplikace využívá i dětská poezie a mluva. Tendencí dětí je slova opakovat, zdvojit. Také jedna z teorií osvojování jazyka říká, že dítě se učí mateřský jazyk imitováním a napodobováním zvuků okolního světa a opakováním toho, co slyší. Současné studie dále ukazují, že při kontaktu s dětmi používáme zvláštní jazykový styl, který, mimo jiné, zahrnuje i reduplikaci. Jako příklad nám mohou sloužit výrazy *poo-poo*, *wee-wee*, *quack-quack*.

Reduplikativní výrazy se také hojně objevují v názvech dětských říkanek, dětských literárních postav a v názvech nejrůznějších her.

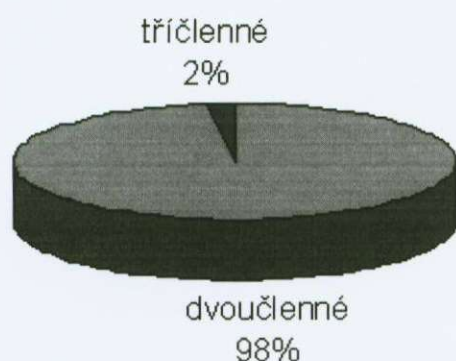
Další oblastí výskytu těchto složenin je publicistický styl, a to z několika důvodů. Reduplikativní složeniny jsou krátké a stručné, tudíž šetří místo, které je v novinách drahé a navíc unavovat čtenáře dlouhými titulky a komentáři je nežádoucí. Bezpochyby také upoutají pozornost čtenáře svojí neobvyklostí.

Zajímavá je frekvence výskytu jednotlivých typů reduplikativních složenin. Drtivá většina složenin je dvoučlenných. V rámci dvoučlenných složenin mají největší zastoupení složeniny rýmové, což bude pravděpodobně tím, že tyto složeniny tvoří slovní zásobu nejproduktivnější a nejvíce se měnící jazykové vrstvy - slangu. Dalším zajímavým faktem je frekvence výskytu počátečních hlásek u rýmových složenin. Nejčastější počáteční hláskou či expresivním

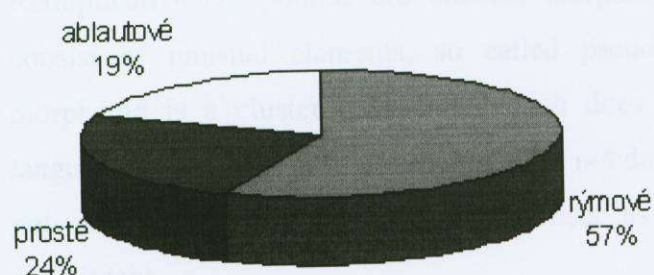
fonémem (budeme-li uvažovat o jakémisi expresivním symbolismu i u pseudo-morfémů a rýmových složenin) je /h/. Na dalších pozicích jsou fonémy /r/, /t/ a dále /b/ a /f/. Na základě statistického rozboru všech sebraných složenin se ukazuje, že tyto hlásky jsou nejčastějšími expresivními symboly, které vyjadřují různé vlastnosti a pocity. Např. fonémy /f/ a /p/ evokují nespokojenost, posměch, znechucení. Složeniny začínající na hlásku /h/ mají často pejorativní zabarvení a vyjadřují něco nepříjemného, nepěkného.

Velice zvláštním typem reduplikace je tzv. shm reduplikace (*gravity-schmavity*, *plan-shman*). Tento druh reduplikace je dosud nepříliš prozkoumanou záležitostí a existuje málo materiálů, které se touto problematikou zabývají. Prvním komponentem je vždy anglické slovo (reálný morfém) a druhým komponentem je pseudo-morfém, jakýsi deformovaný tvar částečně odvozený z jidiš. Tyto složeniny mají spíše pejorativní zabarvení. Zdrojem zkoumání shm- reduplikace byla především internetová studie *The shm- reduplication survey* (<http://www.ai.mit.edu/projects/dm/shm/>).

Celkem bylo sebráno 491 složenin. Zastoupení jednotlivých typů je znázorněno pomocí grafů:

Frekvence jednotlivých druhů v rámci dvoučlenných složenin:

Summary

Reduplicative compounds are unusual morphological units. A lot of them consist of unusual elements, so called pseudo-morphemes. The pseudo-morpheme is a cluster of sounds which does not occur elsewhere in the language (it does not have a meaning, does not denote an object of reality). It is not an independent word, it only exists as a reduplicative compound constituent.

The reduplicative compound is not necessarily composed of two pseudo-morphemes (*hootchie-kootchie*, *humbus mcjumbus*). However, it can also consist of real morphemes (real signs), e.g.: *walkie-talkie*.

Reduplicative compounds are based on reduplication, ablaut and rhyme. Reduplication is a repetition of a morpheme (often it is an expressive word which imitates sound), e.g.: *click-click*, *tick-tick*. Ablaut is a vowel alternation in the base of a morpheme. There are several patterns of vowel alternation /i-o/ such as in *pingpong*, *tiptop*, /i-æ/ such as in *mingle-mangle*, *splish-splash* etc. A huge amount of reduplicative compounds are based on rhyme, when a part of a morpheme is repeated, e.g.: *hurdy-gurdy*, *popsy-wopsy*.

Especially onomatopoeic words are reduplicated. Onomatopoeia is based on imitation of sounds, noises and movements, but we may also use speech sounds to express our feelings. The expressive morphemes (or phonemes) are called symbols (expressive symbols). There are initial symbols, final symbols and symbols that normally occur in the middle of a word.

Rhyme combinations are often composed of pseudo-morphemes which may contain an expressive symbol. The most popular initial elements are /h/, /r/, /t/, /b/ and /f/. Statistics shows that these consonants are very frequent expressive symbols.

There are more than 500 reduplicative compounds in present-day English. They can be divided into three groups: plain (*goody-goody*, *choo-choo*), ablaut (*chit-chat*, *swish-swash*) and rhyme compounds (*rumble-tumble*, *brace-face*).

Within the group of plain reduplicative compounds we distinguish these subgroups: nursery language compounds, combinations describing sounds produced by animals and things such as bell, water, feet, etc., combinations denoting humans and things (they are often pejoratively coloured), various activities, games and compounds that are used for establishing contact.

Ablaut compounds can be divided into combinations describing sounds, movements and various ways of speech.

Rhyme compounds are the most extensive group. They can denote disorder, confused speech, humans, things, various activities, sexual intercourse, homosexuals, etc.

We should also mention three-element compounds (*tic-tac-toe*) and compounds with a connector (*chock-a-block*).

sign words (or signs) do not belong among reduplicative compounds. Although they are based on reduplication, it is difficult to analyse them. Very often these words are of an exotic origin and do not fall into any semantic field typical of reduplicative compounds.

Reduplicative compounds are used mainly in slang, nursery language and journalism. Slang is a language unit mostly used by young people whose vocabulary is very dynamic, original and varied and, therefore, slang is a very important source of reduplicative compounds. The Internet and internet slang dictionaries are very valuable sources (internet dictionaries can be updated faster and more easily than printed ones).

The slang reduplicative compounds are usually rhyme combinations, emotionally coloured, describing sexual intercourse, various activities and people.

Reduplication may also be used in children poetry and language. Children tend to repeat the words, and besides, one of the language acquisition theories says that a child learns his/her mother tongue by imitating and repeating sounds. Moreover, when speaking to children, the adults use a special language style which includes reduplicative expressions like *poo-poo*, *wee-wee*, *quack-quack*, etc. Reduplicative combinations can be found in the names of games, poems, literary characters and also tabloid and newspaper texts and headlines. As these

compounds are remarkable, interesting and short, they easily catch the reader's eye.

A very special sort of reduplication is so called „shm-reduplication“ (*gravity-schmavity, plan-schman*). The first component is always an English word (a real morpheme) while the second component is a pseudo-morpheme partly derived from Yiddish.

491 examples altogether have been collected. Most of them are two-unit compounds (481). 272 examples are rhyme compounds, 117 examples are plain compounds and 92 examples are ablaut compounds.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

CRUSE, D. A.: *Lexical Sémantics*, CUP, 1986

CRYSTAL D.: *The Cambridge Encyclopedia of the English Language*, CUP, 1992

FOWLER H. W.: *A Dictionary of Modern English Usage*, OUP, 1987

MARCHAND H.: *The Categories and Type of Present-Day English Word-Formation*, 2nd.ed. Munich:Beck, 1969

ULLMAN S.: *Sémantics*, Oxford: Blackwell & New York: Barnes & Noble, 1962

SEZNAM POUŽITÝCH INTERNETOVÝCH STRÁNEK

1. First Language Acquisition

<http://pandora.cii.wwu.edu/vajda/ling201/test4materials/ChildLangAcquisition.htm>

2. Nursery Rhymes – Lyrics and Origins

<http://www.rhymes.org.uk/>

3. Flip-Flop words

<http://www.trussel.com/flipflop.htm>

4. Josef Hladký, Brno Studies in English, Vol. 1998, No. 1 (1998) : Notes on reduplicative words in English

http://dkf.ics.muni.cz/~xvalicek/journal/ff_bse/vol1998num1/1.html

5. Robert Beard, Bucknell University: Lexeme-Morpheme Base Morphology

<http://www.facstaff.bucknell.edu/rbeard/>

6. Methods of Word Formation

<http://www.wordorigins.org/Methods.htm>

7. What is a morpheme?

<http://www.sil.org/linguistics/GlossaryOfLinguisticTerms/WhatIsAMorpheme.htm>

8. Rhyming Words

<http://www.hradec.org/projd.html>

9. Echo-Word Reduplication Lexicon Page

<http://ccat.sas.upenn.edu/plc/echo/>

10. Reduplication, Word of the Day, October 19, 1999

<http://www.randomhouse.com/wotd/index.pperl?date=19991019>

11. Bert Vaux (Harvard University) and Andrew Nevins (MIT): The Shm-Reduplication Survey

<http://www.ai.mit.edu/projects/dm/shm/>

12. internetový slovník

<http://www.freedict.co.uk/words/h/hoddydoddy.php>

13. internetový slangový slovník

<http://www.slangsite.com/slang/M.html>

14. Cambridge Dictionary online

<http://dictionary.cambridge.org/>

15. internetový slangový slovník

http://www.boreme.com/boremerigid/funny-2003/t_slang-pl.php

16. internetová encyklopedie Wikipedia

http://en.wikipedia.org/wiki/Offensive_terms_per_nationality

Příloha-slovník výrazů

Prosté reduplikativní složeniny

- ack-ack** (colloq.) *adj* protiletadlový (systém, palba)
bang-bang *n* bouchání, praskání
blahblah *n* žvást, kec, nesmysl
bling-bling (AmE) *n, adj* 1. šperky 2. bohatý, zazobaný
boo-boo (slang) *n* 1. bezvýznamné zranění 2. chyba, omyl, trapas 3. děvka, nevěrná žena
boola-bolla *n* řeč, promluva
bouncy-bouncy *n* sex
broom-broom (děts.) *n* auto
buck buck *n* týmová hra
buddy-buddy *adj* být s někým jedna ruka
bumbum *n* monotónní hudba, „duc-duc“
bye-bye *n* nashledanou, čau (na rozloučenou)
clamp-clamp *n* klapání, klapot
clever-clever *n, adj* 1. všeználek, chytrolín 2. chytrý
click-click *n* cvakání
clink-clink *n* cinkání
clop-clop *n* klapání, klapot
clump-clump *n* dupání, dupot
clunk-clunk *n* lupnutí
dad-dad (dada) (děts.) *n* táta, tat'ka, tatínek
dig dig *n* kreslená postavička
din-din (děts.) *n* večeře, papání
dindin *n* hluk, řev, rámus
dodo *n* mamlas, trouba, blboun
doodoo *n* 1. lejno, trus 2. průšvih (in deep doo-doo = v průšvihu)
drip-drip *n* kapání
dumb-dumb (slang.) *n* blbec, hlupák
dum-dum *n* střela
Duran Duran *n* název hudební skupiny
fie-fie (arch.) *adj* nevhodný
fifty-fifty *adj, adv* půl na půl, padesát na padesát, „fitty-fifty“
floo-floo *n* použito ve spojení „the floo floo bird“ - pták letící pozpátku a nestarající se o to kam letí, je však pro něj důležité vidět, kde už byl (užíváno i přeneseně o člověku)
foo-foo *n* vadná součástka, šmejd/outsider
footy-footy *n* milostná hra s chodidly
four-four *adj* použito ve spojení „four-four courseload“ – semestr, ve kterém probíhají čtyři kurzy
froufrou *n* 1. šustění sukní 2. nazdobené šaty (šaty s volánky apod.)
ga-ga *adj* senilní
gee-gee (děts.) *n* kůň

gib-gib *n* nevěřicný údiv vyjádřený škrábáním se po bradě
go-go *adj* 1. ziskový, úspěšný (AmE) 2. energický
goody-goody *n* šprt, svatoušek
goo-goo *adj* zbožňující, obdivující
ha-ha *n, intr* 1. hlasitý smích, chechot 2. ironický posměšek, „cha!cha!“
haw-haw *intr* vyjadřuje váhání, hmm-hmm
he-he (hu-hu) *n, intr* 1. smích 2. ha!ha!
housey-housey (BrE) *n* název hry (Bingo, Lotto)
hubba-hubba (slang) *intr* vyjádření uznání či pochvaly
humhum *n* 1. humbuk 2. švindl, balamucení
hush-hush *adj* velmi tajný
cheapo-cheapo *adj* velmi levný
cheep-cheep (BrE) *n* pípání (kuřat)
chichi *adj* moderní, elegantní
chin-chin *intr* Na zdraví!
choo-choo (AmE, děts.) *n* vláček, mašinka
chop-chop *adv* honem! rychle! šup šup!
chowchow *n* čalamáda, nakládaná míchaná zelenina
chuff-chuff (děts.) *n* mašinka, vláček, motor
chug-chug *n* zvuk motoru
jig-jig *v* poskakovat, hopsat, hophop
john-john *n* auto
ju-ju *n* marihuana, tráva
ki-ki *n* homosexuál
kissy-kissy *adj* sentimentální, „sladký“
knock-knock *n* klepy klep, ťuky, ťuk na dveře
la-la *adv* jakž takž
low-low (slang) *n* typ auta
lulu (slang) *n* významná osoba, „velké zvíře“
mau-mau *v* terorizovat
mum-mum (mama) (děts.) *n* máma, mamka, maminka
nana (děts.) *n* babička, bába
never-never *adv* nakupování na dluh, („buy something on the never never“)
nulla-nulla použito v názvu „Nulla Nulla Station“
nut-nut *n* karetní tah při pokeru
pad-pad *n* našlapování
papa *n* tatínek, tatka
paw-paw *adj* nevhodný
pee-pee (děts.) *n, v* čurat, čurání
peep-peep (AmE) *n* pípání (kuřat)
pip-pip (BrE) *intr* pápá, čau čau
plop-plop *n* žbluňknutí
pom-pom *n* bambule
pooh-pooh *v* bagatelizovat, zlehčovat
poo-poo (děts.) *n, v* kakání, kakat
pretty-pretty *adj* přeplácáný
puff-puff (BrE, děts.) *n* mašinka, vláček

put-put *n* brumlání, vrčení, škytání (automobilu)
quack-quack (děts.) *n* kachna, kachnička
ring-ring *n* zvonění (telefonu)
shey-shey *n* druh tance
so-so *adj, adv* nevalný, podprůměrný, nic moc
talkee-talkee *n* nepodstatná, bezvýznamná řeč
talky-talky *n* triviální konverzace, plkání, kecání
tap-tap *n* ťukání, klepání (na okno, na rameno)
ta-ta (děts.) pápá
thump-thump *n* klepání (berlí)
tick-tick (ticktick) *n* tikání, tikot
tikitiki název obchodu „Tikitiki store“
tom-tom *n* tam-tam, gong, druh bubnu
too-too *adv* výborně, skvěle
train-train *adj* monotónní, rutinní
tush-tush *intr* vyjádření pohrdání, pokárání, výtky, „ale no tak!“
tut-tut *phr* ale no tak!
twenty-twenty *n* dobrý zrak
twing-twing *n* brnkání (na strunný nástroj)
twit-twit *n* cvrlikání (ptáků)
uh-uh *intr* ne!ne!
wah-wah *n* pedál u elektrických kytar, který přetváří jejich zvuk
wa-wa použito v názvu čínského pekařství v USA (Wa Wa Bakery)
wee-wee (děts.) *n*, *v* čurání, čurat
win-win *adj* výhodný pro obě strany („a win-win proposition for the buyer and the seller“)
yack-yack *n* kecání, plácání
yo-yo *n* druh hračky
yum-yum *intr* mňam - mňam
zero-zero *adj* s nulovou viditelností
zig-zig *n* sex
zit-zit *n* pupínek, bedřar
zu-zu *n* typ pedálů

Ablautové reduplikativní složeniny

Složeniny s alternací $i \rightarrow \text{æ}$

- bibble-babble** *n* 1. plané, prázdné řeči 2. pomluvy
bric-a-brac *n* veteš, harampádí
click-clack *n* klapot
clink-clank *n* cinkání, zvonění
clitter-clatter *n* 1. vrzání, řinčení, rachot 2. brebentění, klábosení
crinkum-crankum *n* propletenec
dilly-dally *v* loudat se, flákat se, lelkovat, zevlovat
dingle-dangle *v* klátit se
drizzle-drazzle *n, v* mrholení, mrholit
fible-fable *n* nesmysl, blbost
fiddle-faddle *n, v, intr* 1. malichernost 2. dělat rozruch pro nic za nic 3. hloupost!
fingle-fangle (arch.) *n* drobnost, maličkost
flicflac *n* prudký pohyb nohou
flimflam *n* nesmysl, blbost, hovadina
gibble-gabble *v* blábolit, žvanit, kecat
giff-gaff *n* vzájemná pomoc
higgle-haggle *v* handrkovat se, dohadovat se
chiff-chaff *n* plevy
chit-chat *n* 1. tlachání, pokec, drby, klepy, 2. druh karetní hry
jim-jams (AmE) *n* blouznění při opilosti, opice, opilost
jingle-jangle *n* cinkání, zvonění, řinčení
Kit-kat *n* název klubu v Londýně
kittle-cattle *n* náladový člověk
knickknack *n* maličkost, ozdůbka, zvláštnost
mingle-mangle *v* smíchat, zamíchat, pomotat, zašmodrchat
mish-mash *n* mišmaš, směsice, zmatek, chaos
mixty-maxty *n* míchanice
niff-naff *n* drobnost
pit-a-pat (pitpat) *n, adv* klapání, dupání, dunivě
pitter-patter *n* rychlé cupitání, ťapkání
pribble-prabble *n* plané řeči
prinkum-prankum *n* trik, podvod, švindl
prittle-prattle *n* plané, prázdné řeči, hloupé žvanění, kecy, plky
ribble-rabble *n* zmatek, chaos
rickrack *n* úzká zubatá lemovka
riffraff *n* lůza, chátra
rockety-rackety *adj* vratký, nejistý, nestálý
scribble-scrabble *n* bezstarostný člověk, pohodář
scritch-scratch *n* neustálé škrábání se
shilly-shally *v* váhat, vyhýbat se (odpovědi)

shim-sham *n* druh taneční sestavy
skimble-scamble *n* zmatená, nic neříkající řeč, blábol
slipslap *n* pleskání, plácání
snipsnap *n* pohotová vtipná odpověď
splish-splash *n* cákání
swish-swash *n* břečka (nápoj, jídlo)
ticktack *n* tikání
ticky-tacky *adj* nekvalitní, druhořadý
tittle-tattle *n* tlach, tlachání, klep, pomluva, drb
whimsy-whamsy *n* náladovost
whimwham *n* 1. cetka, 2. rozmar, vrtoch, 3. tréma, nervozita
widdle-waddle (ScotE.) *v* loudat se, kráčet pomalu
wigwag *v* dávat signál máváním vlajky
wimble-wamble *n* dav lidí
zigzag (zig-zag) *n, adj, v, adv* klikatá čára, klikatý, kličkovat, cikcak

Ablautové reduplikativní složeniny

Složeniny s alternací i→o

- bish-bosh** *n* 1. trefa do díry u kulečníku 2. pěkná žena
clipclop *n* klapání, klapot
creepy-crawly *n* hmyz, brouk
crisscross *adj, v* chodit křížem krážem, křížový
dibber-dobber *n* žalobníček
ding-dong *n* 1. bimbání (zvonu), zvonění 2. vyrovnaný zápas
dripdrop *n* odkapávání, kapání
ficto-facto *adj* napůl skutečný
flip-flop *n* 1. kotrmelec 2. plesnutí chodidla 3. vietnamky (pantofle)
hiphop *n* druh hudby
hippety-hoppety *v* hopsat
ching-chong (slang.) *n* Číňan
nid-nod (niddle-noddle) *v* kývat, pokyvovat, klimbat
nig-nog (BrE) *n* 1. hlupák 2. černoč (pův.význam)
nig-nog (slang.) *n* 1. Afro-Američan, černoč 2. hlupák
non-noc *n* nonkonformista
pingpong *n* ping pong, stolní tenis
pish-posh název hudební skupiny
shuffle-shuffle *n, v* šourání se, šinout se, štrachat se, šoupat
shinky-shonky *adj* ledabylý, nekvalitní, šunt, šmejd
singsong *adj* monotónní (zvuk, hlas)
slipslop (arch.) *n* 1. brynda, břecha 2. tlachání, žvanění
spit-spot *v* spěchat
ticktock (AmE) *n* tikání hodin
tiptop *adj* perfektní, prvotřídní, tiptop
wibble-wobble *v* kymáčet se, potácet se
wish-wash *n* 1. břecha (nápoj), 2. žvanění, tlachání
wishy-washy *adj* nespolehlivý, vrávoravý, vratký

Ablautové reduplikativní složeniny

Složeniny s alternací i → a

grimble grumble (cockney slang.) *n* ženská, holka
dig dug *n* druh video hry

Složeniny s alternací o → æ

jobbey-jabber (ScotE) *n* homosexuál

Složeniny s alternací i → o:

sewsaw *n, v* 1. houpačka, houpat, kolébat 2. kolísat (ceny)
gewgaw *n* tretka
hee-haw *v* hýkat (jako osel)

Složeniny s alternací æ → i

chatter-chitter *n, v* klábosit, tlachání, brebentění

Složeniny s alternací i: → o

teeter – totter *n* houpačka

Složeniny s alternací i → ei

ship shape *adj* být připraven

Tříčlenné reduplikativní složeniny

Doo-di-doo (slang.) *n* kartónová role od toaletního papíru použitá jako trumpeta

drip-drip-drip *n* kapání, odkapávání vody

flip-flap-flop (poč. slang.) *n* trojitý binární paměťový konstituant

jig-jig-jig *n* hopsání, poskakování

plac plac plac *n* bubnování deště

scuff-scuff-scuff *n* šoupání nohou

snip-snap-snorum *n* druh hry

tit –tat –toe *n* druh hry

zig zin zon *n* fídlání, skřípání houslí

wham-bam-tram *n* přezdívka houstonských vlaků, jejichž nehodovost je vysoká

Rýmové reduplikativní složeniny

- abra-kebabra** (slang.) *n* konzumace kebabu po vypití velkého množství alkoholu a následkem toho jeho vyzvracení
- achey-breaky** *adj* bolavý, zlomený
- airy fairy** *n, adj* 1. prázdný, povrchní (člověk či věc)
- antsy-pantsy** *n, adj* 1. druh písma 2. podrážděný, neposedný
- argle-bargle (argy-bargy)** (BrE) *v* handrkovat se, živě diskutovat
- arley-barley** (BrE) *adj* rovný, vyrovnaný
- arsy-versy** *adv* obráceně, vzhůru nohama
- arty-farty** *n* někdo, kdo předstírá umělecké snahy a zájmy, ale nemá na to znalosti ani schopnosti
- atchi katchi** název dětské říkanky
- back-track** (AmE) *v* vrátit se
- barmy-army** (slang.) *n* skupina mladých nadšenců
- beaver leaver** (AmE, slang.) *n* homosexuál
- beaver-fever** *n* giardióza, lamblióza (žaludeční infekce, jejíž příčinou je pití kontaminované vody)
- bella swella** (BrE) *n* urážlivé vtipkování, vtipy na cizí účet
- bidgee-widgee** (AusE, colloq.) *n* důležitá osoba
- bigwig** *n* velké zvíře (člověk), pohlavár
- bitchen-twitchen** (slang.) *adj* výborný, skvělý, bomba
- black-jack** *n* 1. kožená nádoba na pivo 2. karetní hra, oko, očko
- boob-tube** *n* bedna, oblbovadlo (televize)
- boogie-woogie** (AmE) *n* 1. bugy vugy, druh bluesové hudby 2. tanec
- boohoo** *intr* výraz opovržení
- bowwow** *n, intr* 1. hafan, pejsek 2. haf haf
- brace-face** (AmE) *n* osoba, která nosí rovnátka
- brain drain** *n* odliv mozků, inteligence
- brush mush** (slang.) *n* muž s knírem
- bum chum** *n* homosexuál
- bunch punch** (slang.) *n* skupinový sex
- cagmag** *n* – špatné jídlo, blivajz
- claptrap** *n* kecy, žvanění
- cock block** (slang.) *n* dívka, která nedovoluje sexuální aktivity jiné dívce
- cock-rock** (slang.) *n* heavy metal
- Cocky-Locky** postava kohouta z příběhu pro děti „Chicken Little“
- copper dopper** (slang.) *n* pistole
- cop-shop** *n* policejní stanice
- cram-jam** *adj, v* plný, naplnit
- creature-feature** (slang.) *n* horor
- culture-vulture** *n* někdo, kdo se velmi zajímá o umění (např. operu či klasickou hudbu)
- curly – wurly** *n* druh čokoládové tyčinky
- dashy-trashy** (AmE, slang.) *adj* bezvýznamný, nepodstatný
- dead-head** *n* nepohyblivá, zaseknutá součástka

dee-bee (slang.) *n* potáhnutí z cigarety, kterou má pouze jeden kluk z party a tudíž ostatní o to soupeří, tzv. „Decent Butt“
dizzy Lizzie (slang.) *n* hloupá holka
double trouble *n* druh karetní hry
dream beam (slang.) *n* pěkná dívka, kočka
droolie schoolie (slang.) *n* šprt
dumbum *n* hlupák, blb
eeny-meeny (eeny-meeny-mainy-moo) dětské rozpočítávadlo, ententýny
erection section *n* sekce, při které hraje DJ pomalé písničky, ploužáky
etch-a-sketch *n* hračka, na kterou se malují obrázky, které pak lze vygumovat
even Stephen *adj* fifty fifty, rovný, vyrovnaný
face lace (slang.) *n* umělé vousy
fag –hag *n* dívka, které je heterosexuálně zaměřená, ale je pohybuje se neustále ve společnosti gayů
fan-tan *n* čínská herní hra
fat cat *n* bohatý prominent, zazobanec
fave rave (AmE, slang.) oblíbenec
fender-bender *n* srážka automobilů, která způsobí malé škody
feeble greeble (slang.) *n* nudný člověk
fliberty-gibberty *adj* pošetilý, lehkovážný
flip-quip (slang.) *n* vtip, duchaplnost
flubdub *n* blbost, hovadina, kravina
Foxy Voxy postava lišky z příběhu pro děti „Chicken Little“
frame dame (slang.) *n* hezká, ale hloupá dívka, „barbína“
freaky-deaky (slang.) *adj* úžasný, super
fuddle-duddle *n* pitka, pařba
fuddy-duddy *n, adj* 1. starý páprda, staromilec 2. zkostnatělý
funny-money *n* falešné peníze, peníze z pochybných zdrojů
fuzzy-guzzy *n* společenská zábava
fuzzy-wuzzy *n* slang., vulg. 1. černoš s velmi kudrnatými vlasy (slang), soudánský válečník (hist.)
gabby cabby *n* newyorský řidič taxíku, který nabízí vyhlídkové okružní jízdy
gang-bang (BrE, slang.) *n* pohlavní styk několika mužů a jedné ženy
gender bender (BrE, slang.) *n* transvestita
Georgey Porgy postava z dětské říkanky
ginge winge (ginger winger) (BrE) *n* osoba s ryšavými vlasy
god squad *n* věřící člověk
habdabs *n* nervozita
hag-bag (slang.) *n* nehezká dívka, ošklivka
handy shandy (slang.) *n* masturbace
Handy-Andy přezdívka herce Andyho Kanea, kterou získal rolí šikovného kutila, který vyřeší každý problém
handy-dandy *n* dětská hra na prstýnky (hádá se, ve které ruce je ukryt předmět)
handy-pandy (handy-spandy) název dětské říkanky

hanky-panky (AmE) *n* techtle, mechtle, čachry
happy-clappy *n* věřící část populace
harum-scarum (hovor.) *n, adj* ztřeštěnec, plašan, splašený, hr hr
hasty-tasty *adj* rychlý a dobrý („hasty and tasty food service“)
Heebies-jeebies *n* tréma, velký strach, nervozita
hell's bells *phr* vyjádření vzteku, sakra!
helter-skelter *adj, adv* 1. chaotický, zmatený 2. hlava nehlava, horem pádem
Henny-Penny 1. postava slepice z příběhu pro děti „Chicken Little“ 2. název společnosti dodávající jídlo
heppy-peppy (AmE, slang.) *adj* živý, čiperný
hickety pikety verš z dětské říkanky „Hickety, pikety, my black hen...“
hickory dickory verš z dětské říkanky
higgledy-piggledy (higgly-piggly, higglety-pigglety) *adj, adv* zmatený, bez ladu a skladu
highly-flighty *adj* neskutečný, nereálný
hipperty-skipperly (ScotE) *adj* skotačivý, dovádivý
hirdie-girdie *n* hudební strunný nástroj
hirdum-dirdum (BrE, dial.) *n* povyk, rozruch, randál
hitch-itch *n* neposednost, touha sbalit se a někam odjet
hobnob *v* přátelit se, kámoši, vycházet dobře s někým
hobo (AmE) *n* tulák, bezdomovec
hobson-jobson 1. název slovníčku anglicko-indických hovorových slov a frází (hovor.) (*Glossary of Anglo-Indian Colloquial Words and Phrases*)
2. termín pro modifikaci slov a frází v jazycích bývalých britských koloniích na území Indie (vznikala tak indická slova s anglickou výslovností)
hocus-pocus *n* trik, podvod
hoddle poddle (slang.) *v* jdi pryč, vypadni, odprejskni
hoddy-doddy *n* nepříjemný, hloupý, směšný člověk
hodge-podge *n* mišmaš, směsice
hogen-mogen (hogan-mogan) *adj* silný (nápoj)
hoi-polloi (slang.) *n* obyčejný lid, masy
hoity-toity (highly-tighty) (slang.) *adj* pyšný, nafoukaný
hojo mojo (BrE, slang.) *n* – trest či při hře (tření lebky kloubem ruky)
hokey-cokey *n* druh tance
hokey-pokey (hovor.) *n* klam, švindl
holus-bolus *adv* vcelku, všechno dohromady, pelmel, mix
holy-moley užívá se jako kletba místo Pane bože či Ježíši Kriste
honky-tonk (honky-tonky) *n* 1. levný noční bar, putyka, špeluňka, pajzl
2. způsob hry na piano v levných podnicích
hooper-dooper *n* obruč
hootchie-kootchie *n* nemravný tanec
hot pot *n* mix z dušeného masa a zeleniny, „co dům dal“
hot spot *n* ožehavá situace (politická)
hotchpotch *n* mišmaš, míchanice
hotnot (vulg.) *n* člověk s jinou barvou pleti než bílou, „barevnej“

hotshot *n* eso, kapacita (člověk)
hotsy-totsy *adj* dobrý, fajn
hottie-tottie *n* 1. naivka, prostáček 2. opilec
hubba jubba (slang) *n* tukový polštář, pneumatika (u mužů)
hubble-bubble *n* žvanění, plácání
hubbub *n* hluk, povyk, vřava, zmatek, chaos
hudder-mudder *n* tajemství
huff-duff *n* metoda užívaná spojenci za druhé světové války, která spočívala v lokalizování nepřátelských ponorek a jiných námořních nebo pozemních cílů pomocí odposlechu jejich rádiového vysílání (High Frequency Direction Finder or HF/DF)
hugger-mugger *adj, adv* 1. tajný, tajnůstkářský 2. zmatený, popletený
hull gull *n* druh hry s fazolemi
hully gully *n* druh tance
humbug mcjumbus (slang.) *adj* parádní, skvělý, super, báječný, bomba
humdrum *n, adj* rutina, jednotvárný, monotónní, fádni
humum *n* místo pro pocení
humpty-dumpty *n* 1. rým z dětské říkanky nebo hry 2. ilustrovaná postavička 3. hist. velké dělo (hist.) 4. obézní člověk, tlouštík (hist. colloq.) 5. trosky, torzo
humstrum *n* 1. rozladěný hudební nástroj 2. falešná hudba
hurdy-gurdy *n* flašinet
hurly-burly *n* mela, vřava, zmatek
hurry-scurry (hurry-scurry) *n* velký spěch, fofr, zmatek
hustle-bustle *n, adj* ruch, frmol, rušný
hy-spy název dětské hry
chalk-talk *n* přednáška, instruktáž pomocí tabule
chip-tip (AmE, slang.) *n* Žid
choc-a-block *adj* plný, přeplněný, narvaný
chop top *n* technika, při které se sníží střecha automobilu, který se pak nazývá „Chop Top“
chrome dome *n* plešatá hlava, plešoun
chuck buck (slang.) *n* chlapec, kterému se stýská po domově
itsy-bitsy (itty-bitty) *adj* mrňavý, maličký, prťavý
jam cam *n* kamera na silnici
jeepers creepers *intr* Ježkovy voči! Ty bláho! Pane na nebi!
jelly belly *n* tlustý břich
jet set *n* společenská smetánka
jiggery pokery (jokerypawkery) *n* pletichy, intriky, machinace, čachry
kappa slappa (ScotE) *n* ten, kdo nosí neustále outdoorové oblečení značky Kappa
keg-leg (BrE, slang.) *n* dívka s tlustými lýtky
kicky-wicky *n* manželka, žena, stará
killer-diller (AmE) *adj* parádní, skvělý
kinchin (BrE, slang.) *n* dítě, děcko
kowtow *v* podlézat (někomu)
lardy-dardy *n* tlustý člověk, tlustouš

legal beagle (eagle) *n* slavný, známý právník
lingo-jingo *n* cizí jazyk, zvláštní jazyk obsahující mnoho neobvyklých
 termínů a slov
local yokel (slang.) *n* místní policajt, šerif
loco-foco (AmE) *n* 1. člen strany za rovná práva (hist) 2. demokrat
loosey-goosey *adj* uvolněný, volný, rozviklaný
lovey-dovey *n* miláček, drahoušek, zlatíčko
mellow-fellow (slang.) *n* inteligentní člověk
miminy-piminy *adj* zhýčkaný, vybíravý, rozmazlený
mumbo-jumbo *n* hatmatilka, slátanina
mumma jubba (slang.) *n* tukový polštář, pneumatika (u žen)
namby-pamby *n, adj* 1. ňouma, mazánek, měkota 2. změkčilý
nay-say *n*, *v* odmítnutí, odmítat
near-beer *n* nápoj podobný pivu
niminy-piminy *adj* afektovaný, strojený
nipple gripple (criple) *n* trápení muže kroucením jeho prsních bradavek
nitrit *n* trouba, pitomec, blbec, vůl
nitty-gritty *n, adj* 1. podrobnosti 2. podrobný, pracný
nugget-lugger (slang.) *n* dělník
nut-cut *n* uličník, rošťák
okey-dokey (slang.) *phr* jo, jasan, souhlas, fajn, dobře
pack-sack *n* batoh
pall-mall *n* hra podobná kriketu
palsy-walsy (slang.) *adj* důvěrný, intimní
peepie-creepie *n* přenosná televizní kamera
peer queer (slang.) *n* homosexuál
peewee *n* dítě, droboučký člověk, prcek, prďola
peg leg *n* dřevěná noha
pell-mell (pele-mele) *adv* páté přes deváté, bez ladu a skladu
piggly-wiggly (piggy-wiggy) název amerického supermarketu se
 smíšeným zbožím
pocket rocket (BrE, slang.) *n* 1. erekce 2. malé rychlé auto, fáro
poco loco (slang.) *adj* trochu bláznivý, „ujetý“
pokemoke *n* švindl, podfuk
pooper-scooper *n* lopatička na sbírání psích výkalů
popsy-wopsy *n* 1. holčička 2. tatka
pow-wow *n* shromáždění, schůzka
ragbag *n* směsice, směska, mišmaš
raggle-taggle *adj* chatrný, bídný, mizerný
ragtag *n, adj* 1. chatrný, ubohý, 2. skupina lidí, kteří by se za normálních
 podmínek nedostali do styku
ram-jam *adj* přecpaný, přeplněný, narvaný
ram-stam *adj* název knihy Chrise Kenta „The Ram-stam boys“
ran-dan *n* násilnické, výtržnické chování
razzle-dazzle- význam: výtržnické, hlučné chování při opilosti, opice,
 poznámky: N
red ned (AusE) *n* nekvalitní červené víno

Ricki-Ticki 1. jméno králíka v dětské písni 2. monotónní rytmus
Ring King název hry
ring-sting (ScotE, slang.) *adj* smradlavý, páchnoucí (exkrement)
rinky-dink *adj* druhořadný, nepřiliš cenný
rocket-docket *n* přezdívká pro krajský soud ve východní Virginii, jenž je pověstný svou rychlostí při řešení případů
Roger Dodger (AmE, slang.) *phr* ok, dobrá, dobře, jasně, „jasan“
roly-poly *n, adj* tloušťák, malý a zavalitý
romper-stoper *n* oblečení pro batolata, zavinovačka
rooster-booster *n* dělo, které slouží k testování nových tryskových motorů letadel, kdy jsou do turbín motorů vystřelováni mrtví ptáci. Jedná se o simulaci střetu ptáka s letadlem, přičemž tento střet může způsobit materiální škody či dokonce může ohrozit životy lidí na palubě (= chicken gun, chicken cannon)
rooting-tooting *adj* špičkový, prvotřídní
rough-scruff *n* neomalený, nevrlý, hrubý člověk
rowdy-dowdy *adj* chuligánský, neurvalý
rub-a-dub *n* bubnování
rug bug (AmE, slang.) *n* dítě, děčko, špunt
rumble-bumble *n* název dětské říkanky
rumble-tumble *n* rachotina, křáp, popelnice (o vozidle)
rum-dum *n* název amerického bojového letadla za druhé světové války
rumpy – pumpy *n* sex, pohlavní styk
rum-tum *n* žert, šprým
sacky-dacky (AmE, arm. slang.) *n* ten, kdo trpí depresí a komplexy
shady lady (slang.) *n* afro-americká prostitutka
shag-bag *adj* ošuntělý, bídny
silly billy *n* trouba, hňup, šasek, trumbera, hlupák
silly filly (slang.) *n* hloupá holka
skirty-flirty (slang.) *adj* být na ženské
slambam *n* hluk, rámus, rambajz
slang-whang *n*, v 1. nesmysl, blbost, kec, hovadina 2. mluvit vulgárním jazykem
slick chick (slang.) *n* hezká dívka, šťabajzna, kočka
slop-shop *n* obchod s levným oblečením
snob mob (slang.) *n* skupina snobů
splash flash (slang.) *n* rychlý plavec
squeeze cheese (BrE, slang.) *v* pouštět větry, hlasitě si prdnout
super-duper (AmE, slang.) *adj* – význam: skvělý, parádní, báječný
swelly belly (BrE, slang.) *n* hlupák, blb
tagrag *n* lůza
tamboo-bamboo *n* malý bubínek
team cream (slang.) *n* skupinový sex
tee-hee *intr* he!he!, cha!cha!
teeny-weeny (teensy-weensy) *adj* drobounký, maličký, prťavý
thriller-diller *n* název knihy
tin-grin (AmE, slang.) *n* osoba nosící rovnátka

titbit *n* – 1. chuťovka (novinka) 2. pamlsek, pochoutka
todger dodger (slang.) *n* - význam: lesba
tohu-bohu *n* chaos, zmatek
tootsie-wootsie (tootsy-wootsy) *n* miláček, zlatíčko, drahoušek
topsy-turvy (colloq.) *adj* chaotický, vzhůru nohama, postavený na hlavu
town clown *n* vesnický policista
tow-row *adj* opilý, nalitý, ožralý
toy boy *n* mladší milenec ženy
trick-flick (slang.) *n* porno
tricky Vicky (slang.) *n* chytrá žena
true-blue *adj* být pevných zásad, bezzásadový
tussie-mussie (tuzzy-muzzy) *n* svazek květin nebo vonných bylinek, viktoriánská kytička z růží, eukalyptu a dalších květin
tutti-frutti *n* 1.zmrzlina 2. žvýkačka
ubble-gubble *n* název kapely
utterly-butterly *n* druh, značka margarínu
wacko jacko *n* přezdívka Michaela Jacksona v bulvárním tisku, „potrhlý Jackson“
walkie-talkie *n* příruční vysílačka
wank bank *v* sexuální fantazírování při onanii
whack shack *n* místo, kde si mohou muži zaplatit společnice ve spodním prádle
wheeler-dealer (slang.) *n* intrikář, pletichář
whing-ding (wingding) *n* flám, mejdan
whipper-snapper *n* náfuka
willy-nilly *adv* 1.volky nevolky, chtě nechtě 2. hala bala
yoo-hoo *inr* haló, hej tam
zap flap (slang.) *n* laserová operace očí
zero-hero (slang.) *n* - ten, kdo na párty nepije, aby poté mohl řídit a odvézt kamarády domů

Tříčlenné reduplikativní složeniny

Doo-di-doo (slang.) *n* kartónová role od toaletního papíru použitá jako trumpet

drip-drip-drip *n* kapání, odkapávání vody

flip-flap-flop (poč. slang.) *n* trojitý binární paměťový konstituent

jig-jig-jig *n* hopsání, poskakování

plic ploc plac *n* bubnování deště

scuff-scuff-scuff *n* šoupání nohou

snip-snap-snorum *n* druh hry

tit-tat-toe *n* druh hry

zig zin zon *n* fidlání, skřipání houslí

wham-bam-tram *n* přezdívka houstonských vlaků, jejichž nehodovost je vysoká